

Tiia Laine & Zahra Ahmed

Suomeen muuttaneiden ukrainalaisten työllistyminen

Video-opas työllistymiseen Suomessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

25.03.2023

Tekijä	Tiia Laine & Zahra Ahmed
Otsikko	Suomeen muuttaneiden ukrainalaisten työllistyminen
Sivumäärä	26 sivua + 3 liitettä
Aika	25.03.2023
Tutkinto	Sosionomi AMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Heli Määttänen Lehtori Katja Ihamäki
<p>Toimimme yhteistyössä Kaivo Espoo Ry:n kanssa, joka on vapaaehtoistoimintaan perustuva kohtaamispaikka. Kaivo Espoo Ry tukee yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevia, ja rakensi Ukrainan ja Venäjän välisen sodan 2022 myötä yhteisön tukemaan erityisesti Suomeen paenneita ukrainalaisia.</p> <p>Haastattelimme Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisia, ja kuulimme sen pohjalta kehittämistarpeesta ukrainalaisten työllistymisprosessissa Suomessa. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisten mukaan erityisesti Suomeen muuttaneet työikäiset miehet kokevat työllistymisen Suomessa monimutkaiseksi ja hankalasti lähestyttäväksi suomalaisen yhteiskunnan byrokraattisen rakenteen vuoksi.</p> <p>Kokosimme videomuotoisen oppaan, joka tukee ukrainalaisia työllistymisprosessin perusasioiden läpi. Työllistyminen on merkittävä tekijä onnistunutta kotoutumista, jonka vuoksi yhdistimme ukrainalaisten työikäisten miesten tarpeen sosiaalipedagogiseen teoriaan osallisuudesta. Kehittämistehtävämme on vahvistaa ukrainalaisten työikäisten miesten osallisuuden kokemuksia työllistymisen kautta.</p> <p>Tehty mahdollisimman helposti lähestyttävä opas, joka on hyödynnettävissä myös Kaivo Espoo Ry:n asiakaskunnan ulkopuolella. Video-opas esitettiin Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisille, jotka antoivat palautetta ukrainalaisten näkökulmasta. Oppaaseen tehty muutoksia palautteen pohjalta. Lopuksi lataimme video-oppaan YouTubeen, josta Kaivo Espoo Ry jakaa sitä asiakaskunnalleen.</p>	
Avainsanat	Ukrainan kriisi, pakolaisuus, työllistyminen, vapaaehtois-työ, video-opas

Author	Tiia Laine & Zahra Ahmed
Title	Employment of Ukrainians in Finland
Number of Pages	26 pages + 3 appendices
Date	25th March 2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Program	Social Services degree program
Instructors	Heli Määttänen, Senior Lecturer Katja Ihamäki, Senior Lecturer
<p>In our thesis project, we worked with Kaivo Espoo association, which is a non-governmental organization (NGO) with an objective to improve the well-being of people in challenging life situations. Kaivo Espoo built a community for Ukrainians who fled the war between Ukraine and Russia that started in 2022 in Finland.</p> <p>We interviewed the volunteers of Kaivo Espoo and established a specific need for development regarding employment of Ukrainians in Finland. The volunteers of Kaivo Espoo highlighted the need for support specifically of working-aged men, since they found the Finnish employment process difficult because of the bureaucratic nature of Finnish regulations.</p> <p>We gathered information regarding the basics of the employment process in Finland on a video guide, to help Ukrainians on their journey to employment in Finland. Employment is a major part of successful social integration into society. For this reason, we connected the need for developing additional help regarding employment with the theory of social inclusion. Our task was to develop a guide to employment in Finland specifically for working-aged Ukrainian men. Our goal with this guide is to enrich the experience of social inclusion in our target group by giving the men tools for successful employment in Finland.</p> <p>We made a guide, that is as accessible as possible and can be used outside of our collaboration with Kaivo Espoo to help Ukrainians all over Finland. We presented the video guide to the volunteers of Kaivo Espoo and received helpful feedback from the perspective of the user of the guide. We revised the guide according to the feedback the best we could with the resources we had. Finally, we uploaded the video guide to YouTube, from where Kaivo Espoo can share it to their clientele.</p>	
Keywords	Ukrainian crisis, refugees, employment, voluntary work, video guide

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Sininauhasäätiö	2
3	Maahanmuutto	3
3.1	Pakolaisuus	5
3.2	Sotapakolaisuus ja tilapäinen suojele	6
3.3	Pakolaisten työllistymine ilmiönä	7
3.4	Lainsäädäntö	8
4	Osallisuus	9
4.1	Osallisuus suhteessa työllistymiseen	10
4.2	Toimintakyky	10
5	Kotoutumine	12
5.1	Kotoutumisen vaiheet	12
5.2	Työllistymine osana kotoutumista	13
5.3	Kieli osana kotoutumista	14
5.4	Kotoutumine yhteiskunnassa	15
5.5	Yhteisöllisyys	15
6	Opinnäytetyön toteutus	16
6.1	Taustahaastattelut	17
6.2	Tarpeen kartoitus	17
6.3	Tausta-aineisto	18
6.4	Käsikirjoitus	19
6.5	Videon luonti	20
6.6	Saavutettavuus	20
6.7	Kokeilu ja palaute	21
7	Opinnäytetyön tulokset	21
8	Johtopäätökset	22
9	Pohdinta	23
	Lähteet	26

Liitteet

Liite 1. Video-opas työllistymiseen

Liite 2. Oppaan käsikirjoitus

Liite 3. Oppaan linkki

1 Johdanto

Venäjä käynnisti hyökkäyksen Ukrainaan 10. helmikuuta 2022 (Ulkoministeriö 2022.) Avoimet sotatoimet Venäjän suunnalta alkoivat Kiovassa 24. helmikuuta 2022. Sota laajeni Itä-Ukrainasta koko Ukrainaa, sen naapurimaita ja Pohjois-Atlantin puolustusliiton NATO:n (North Atlantic Treaty Organization) jäsenmaita koskettavaksi sodaksi. Venäjän aloittaman sodan myötä sotaa pakkoon lähteneet ukrainalaiset ovat jättäneet Suomeen turvapaikkahakemuksen sekä hakemuksen tilapäisestä suojelusta (Sisäministeriö 2022.)

Opinnäytetyössämme käsittelemme Ukrainan kriisin vuoksi Suomeen paenneita henkilöitä ja tarkastelemme heidän työllistymiseensä vaikuttavia tekijöitä. Työskentelemme yhteistyössä Kaivo Espoo Ry:n kanssa, ja tuotamme videomuotoisen oppaan työllistymiseen Suomessa erityisesti ukrainalaisille tilapäisen suojelun alla oleskeleville.

Käsittelemme opinnäytetyössämme Suomeen muuttaneiden ukrainalaisten heikkoon työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä, ja etsimme ratkaisuja siihen, kuinka ukrainalaisia voidaan tukea integroitumaan Suomen yhteiskuntaan työllistymisen näkökulmasta. Käsittelemme opinnäytetyössämme erityisesti työikäisiä miehiä ja heidän työllistymismahdollisuuksiaan tilapäisen suojelun alaisina Suomessa rajataksemmetutkittavaa kohdetta.

Tavoitteemme on perehtyä siihen, millaista tukea ukrainalaiset miehet tarvitsevat kiinnittyäkseen suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen työympäristöön, ja esitellä selkeä opas, joka tukee erityisesti ukrainalaisten työikäisten miesten työllistymistä Suomessa. Suomalainen työllistymisprosessi on monimutkainen, erityisesti kielitaidottomille. Tämä mielessä päädyimme tuottamaan helposti lähestyttävän, jaettavan ja uudelleen toistettavan videomuotoisen oppaan, jossa kuvataan työllistymisprosessi Suomessa selkeällä suomenkielisellä tekstityksellä sekä puhuttuna venäjän kielellä.

Anoimme tutkimuslupaa Kaivo Espoo Ry:ltä sähköpostitse, jonka saatuaamme lähdimme toteuttamaan video-opasta ukrainalaisten tarpeiden pohjalta. Käsikirjoitimme ja editoimme videon, joka opastaa ukrainalaisia työikäisiä miehiä suomalaisessa työnhakuprosessissa. Jaoimme video-oppaan Kaivo Espoon Ry:n vapaaehtoisille, jotka jakoivat videota ukrainalaisille eri sosiaalisen median kautta.

2 Sininauhasäätiö

Työskentelemme Kaivo Espoo Ry:n kanssa, joka toimii Sininauhasäätiön alla. Sininauhasäätiö on yleishyödyllinen, kristillisellä arvopohjalla toimiva säätiö, joka perustettiin vuonna 1957. Sininauhasäätiön toiminta perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, jossa ”jokaisen elämä on ainutlaatuinen ja arvokas ja kaikilla on oikeus toivoon, armoon ja anteeksiantoon” (Sininauhasäätiö n.d.) Säätiö on perustettu lahjoitusvaroin, ja toimii yhteistyössä kuntien kanssa. Suomalaisessa palvelujärjestelmässä Sininauhasäätiö toimii asumis- ja päihdepalvelujen tuottajana säätiön omistaman Sininauha Oy:n kautta. Sininauha Oy on perustettu vuonna 2012, ja tuottaa tuettuja asumispalveluja asumisyksiköissä, tukea asumiseen hajasijoitettujen asuntojen ohella sekä kodissa järjestettäviä mielenterveys- ja päihdepalveluita (Sininauhasäätiö n.d.) Päihdepalveluihin sisältyvät muun muassa korvaus- ja katkaisuhoidot.

Sininauha Oy:n järjestämät palvelut ovat kuntien ostettavissa, ja pyrkii täydentämään erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmien vuoksi johtaneen asunnottomuuden korjaamiseen Suomessa. Sininauha Oy tuottaa palvelujaan asiakkaan tarpeiden pohjalta, toimimaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti onnistuneen asumisen varmistamiseksi (Sininauhasäätiö n.d.) Sininauha Oy:n asiakkaat koostuvat ensisijaisesti pitkäaikaisasunnottomista henkilöistä, joilla on taustalla päihde- ja mielenterveysongelmia. Sininauha Oy:n toimii Asunto ensin –periaatteella, jossa ensimmäinen kuntoutuksen tukimuoto on mahdollisuus asua omassa kodissaan, joka tukee hyviä elämänhallintataitoja, joka puolestaan tukee asumisen pysyvyyttä. Kun henkilön ei tarvitse keskittyä asunnottomuuden tuottamiin vaikeuksiin, on helpompi lähteä kehittämään arjen- ja elämänhallinnan taitoja, joka puolestaan ehkäisee häätöjä ja pienentää riskiä joutua uudelleen asunnottomaksi (Sininauhasäätiö n.d.) Sininauha Oy:n asukkaat saavat tukea ja ohjausta arkeen sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisilta.

Sininauhasäätiön tavoitteena on löytää menetelmiä, jotka vahvistavat asiakkaan omia voimavaroja ja rakentaa asunnon ympärille turvallisen verkoston omalta lähialueelta (Sininauhasäätiö n.d.) Sininauhasäätiö tarjoaa myös yhteisöllistä toimintaa, kuten esimerkiksi päiväkeskustoimintaa ja vertaistukiryhmät. Sininauha Oy toimii pääasiassa pääkaupunkiseudulla, Turun alueella ja Keski-Uudenmaan seudulla (Helsinki, Vantaa, Tuusula, Kerava, Järvenpää), ja palvelun piiriin voi hakeutua kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden kautta.

Säätiö sekä Sininauha Oy toimivat yhteistyössä muiden järjestöjen, erilaisten yritysten, kuntien ja seurakuntien kanssa. Säätiö työskentelee hankkeiden ja vakiintuneiden toimintamuotojen kautta, jotka tukevat ihmisiä ruohonjuuritasolla ja jalostaa kehitystyötä entistä asiakaslähtöisemmäksi ja toimivammaksi. Lisäksi säätiö toteuttaa varanhankintaa ja tarjoaa ympäristön merkitykselliselle vapaaehtoistyölle, joka puolestaan kehittää Suomalaista yhteiskuntaa parempaan suuntaan. Säätiö tavoittelee yhteiskunnallista vaikuttamista vastuullisuuden näkökulmasta. Sininauhasäätiön verkkosivuilla nousee olennaisiksi vastuullisuuden alueiksi asiakas toiminnan keskiössä, hyvinvoiva, kehittyvä työyhteisö, läpinäkyvyys ja taloudellinen kestävyys, yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä ympäristövaikutusten vähentäminen. (Sininauhasäätiö n.d.)

Kaivo Espoo Ry on vuonna 2012 perustettu voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen rekisteröitynyt yhdistys. Kaivo Espoo Ry on Sininauhaliiton jäsenjärjestö, joka tarjoaa tukea yhteiskunnallisesti heikossa asemassa oleville henkilöille, ja pyrkii parantamaan ihmisten hyvinvointia (Kaivo Espoo Ry n.d.) Kaivo Espoo Ry kuvailee toimintaansa kohtaamispaikkana, jonka toiminta mahdollistaa monimuotoisen tuen yksilöille ja yhteisöille. Kaivo Espoo Ry:n tilat sijaitsevat Espoossa, Matinkylässä, jossa on järjestetty erilaisia tapahtumia, tarjottu kahvilatoimintaa, ruoka apua ja erilaisia vertaistukiryhmiä. Ukrainan kriisin johdosta Kaivo Espoo Ry on keskittänyt resurssinsa Ukrainan kriisiä paenneiden auttamistyöhön ruoka- ja tarvikeavun lisäksi kohtaamispaikkana yhteisölle, joka tukee vertaisuutta ja toimii emotionaalisena suojana pakolaisuuden keskellä. Kaivo Espoo Ry järjestää ukrainalaisille pakolaisille myös infotilaisuuksia, erilaisia vertaistukiryhmiä ja mielekkäitä tapahtumia vapaaehtoisten voimin (Kaivo Espoo Ry n.d.)

3 Maahanmuutto

Maahanmuutolla tarkoitetaan nimensä mukaisesti sitä, kun henkilö muuttaa omasta maastaan toiseen maahan. Usein maahanmuutolla pyritään parantamaan elinolosuhteita esimerkiksi paremman työllistymisen, koulutuksen tai ihmissuhteiden muodossa. Ukrainan ja Venäjän välisen konfliktin vuoksi moni ukrainalainen on paennut kotimaastaan Suomeen keväällä 2022. On vielä epäselvää, kuinka suuri osa ukrainalaisista muuttaa pitkäaikaisesti Suomeen asumaan tilanteen ennakoimattoman luonteen vuoksi. Suomessa tarjotaan ukrainalaisille tilapäistä suojelua, jolla tarkoitetaan Maahanmuuttoviraston verkkosivujen mukaan väliaikaista suojelua, sodan aikana (Maahanmuuttovirasto 2022).

Suomessa maahanmuuttajaksi määritellään henkilö, joka on kirjattu väestörekisteriin sen perusteella, että hän oleskelee Suomessa pysyväluonteisesti (Raunio 2013: 36–38). Maahanmuutto voi tapahtua monista eri syistä, kuten esimerkiksi parempien työllistymismahdollisuuksien tai taloudellisen turvan toivossa. Työperusteinen maahanmuuttaja tulee työskentelemään Suomeen, ja muuttajalla tulee olla tiedossa koulutuksensa mukainen työpaikka joko ennen maahan saapumista tai välittömästi maahantulon jälkeen.

Oleskelulupa myönnetään työperusteiselle maahanmuuttajalle sen mukaan, millainen alan työvoiman saatavuus on, ja mitkä ovat hakijan pätevyyden ulottuvuudet suhteessa työtehtävään. Työ- ja elinkeinotoimisto päättää, meneekö hakemus läpi, ja osoittaa sen maahanmuuttovirastolle. Maahanmuuttovirasto tarkastaa hakijan taustat sen suhteen, täyttyvätkö hakijan muut edellytykset Suomessa oleskelulle (Raunio 2013: 36–38). Muita syitä jatkuvan oleskeluluvan myöntämiselle työllistymisen lisäksi ovat muun muassa turvapaikan tai suojelun tarve, tai esimerkiksi oleskeluluvan myöntäminen pakolaiskiintiön perusteella. Aiemmin mainitun työhön perustuvan työluvan lisäksi hakija voi avioitua suomalaisen kanssa, tai todistaa tulevansa opiskelemaan Suomeen saadakseen oleskeluluvan. Muista kuin Pohjoismaista tai EU:sta tulevat tarvitsevat työluvan (Maahanmuuttovirasto n.d.).

Opinnäytetyössämme käsittelemme vuonna 2022 Ukrainan kriisin vuoksi Suomeen paenneita ukrainalaisia, joista suurin osa ei voi palata vanhaan kotimaahansa laajojen pommitusten vuoksi erityisesti Itä-Ukrainassa (Yle 2022). Koska osalla turvapaikanhakijoista ei ole enää kotia, johon palata, joutuvat he aloittamaan maahanmuuttoprosessin Suomessa. Kun turvapaikkahakemus on käsitelty, puhutaan maahanmuuttajasta. Maahanmuuttajalle on myönnetty virallinen oleskelulupa, ja aiemmin pakolaisen asemassa oleva siirtyy vastaanottokeskuksesta hänelle osoitettuun kuntaan. Kuntalaisuus tai pysyvä luonteinen oleskelupa eivät kuitenkaan tarkoita Suomen kansalaisuutta. Kuntalaiset voivat vaikuttaa kunnan päätöksentekoon esimerkiksi kuntalaisaloitteilla ja osallistumalla lähidemokratiatoimintaan (Suomi.fi n.d.), kun taas Kansalaiset voivat vaikuttaa lainsäädäntöön ja päätöksentekoon aloitteella ja äänestää valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa.

Ihmiset eivät ole kuitenkaan nykypäivänä yksiselitteisesti esimerkiksi suomalaisia tai ukrainalaisia, vaan he voivat olla molempia samanaikaisesti, jonka vuonna 2003 voimaan tullut laki monikansalaisuudesta hyväksyy (16.5.2003/359). Kansalaisuus ei kuitenkaan kanna samaa merkitystä yhteiskunnalliseen asemaan kuin ennen, sillä vuonna 1995 perusoikeusuudistuksessa sana ”kansalainen” korvattiin sanalla ”jokainen”, jotta

yksilön perusoikeudet kuuluisivat lain silmissä muillekin kuin Suomen kansalaisille. Suojan karkotukselta ja oleskeluvapauden saa kuitenkin vasta Suomen kansalainen (Raunio 2013: 36–38).

3.1 Pakolaisuus

Pakolaisuudella tarkoitetaan kodistaan tai kotimaastaan konfliktin alla paenneita ihmisiä. Konfliktilla voidaan tässä yhteydessä tarkoittaa esimerkiksi sotaa, nälänhätää, tai muita tekijöitä, jotka tekevät elinoloista epäinhimillisen. Suomen Pakolaisavun verkkosivujen mukaan Venäjän hyökättyä Ukrainaan vuonna 2022 pakolaisten määrä on noussut muiden kriisien lomassa yli 100 miljoonaan ympäri maailman. (Pakolaisapu n.d.). Osa ukrainalaisista kuuluvat Suomen kiintiöpakolaisiin, joka tarkoittaa sitä, että he ovat saaneet YK:lta pakolaisstatuksen (Raunio 2013: 37). Suomen pakolaiskiintiöllä tarkoitetaan taloudellisesti realistista mahdollisuutta vastaanottaa YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) nimeämiä pakolaisia Suomeen, jonka määrän eduskunta päättää (Sisäministeriö n.d.).

Suomi on osana erilaisia kansainvälisiä sopimuksia, jotka pyrkivät mahdollistamaan turvallisen ja tasapuolisen maahan pakenemisen ja maahanmuuton. Esimerkki tällaisesta sopimuksesta on Geneven pakolaissopimus 1951, joka koskee siviilihenkilöiden suojelemista sodan aikana (8/1955). Sopimus määrittelee pakolaisen seuraavasti:

”henkilö, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan; tai joka olematta minkään maan kansalainen oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella ja edellä mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne.” (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus, 77/1968.).

Mikäli henkilö haluaa muuttaa Suomeen muista syistä, kun kansainvälisten sopimusten perusteella, tarvitsee henkilö oleskeluluvan.

Pakolaisten heikkoon työllistymiseen vaikuttaa moni tekijä, kuten esimerkiksi traumakokemus pakolaisuuteen johtaneesta tilanteesta tai pakenemisestä itsestään, kielelliset vaikeudet sekä kulttuurierot. Suomeen paenneiden ukrainalaisten työllistymisessä on erityistä huomioida erot työnhakuprosessissa. Siinä, missä henkilö voi saada työpaikan Ukrainassa lahjonnan tai ystävyysuhteiden avulla, Suomessa tulee työpaikkaa varten

kasata edustava CV, luoda erillinen työhakemus, ajoittaa työnhaku tietyn aikavälin kohdalle ja saapua haastatteluun – puhumattakaan suomen, ruotsin tai englannin kielen omaamisen merkityksestä.

Pakolaisia vastaanottavalla maalla on vastuu pakolaisten työllistymisestä. Kotoutuminen.fi antaa kuvan siitä, millainen vastuu suomalaisilla viranomaisilla on tehdä yhteistyötä keskenään edistääkseen maahanmuuttajien onnistunutta kotouttamista (Kotoutuminen.fi n.d.). Kotoutuminen.fi on työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu, joka pyrkii informoimaan maahanmuuttajien kanssa toimivia henkilöitä maahanmuuton aspektin vaikutuksesta eri tilanteisiin. Espoon kaupunki, Omnia, Laurea-ammattikorkeakoulu ja Uudenmaan TE-palvelut järjestivät 25.10.2022 Rekrytori Ukraine Aid Finland nimisen valtakunnallisen koulutus- ja rekrytointitapahtuman ukrainalaisille työnhakijoille. Tapah-tuma toteutettiin yhdessä Suomenoja Ukraine Aid-avustuskeskuksen sekä Ukrainalaiset Suomessa ry:n kanssa. Tapahtumaan osallistuminen oli ilmaista ja siellä oli mukana monta eri työnantajaa, järjestöä sekä organisaatiota. Tapahtuman yhteydessä järjestettiin paneelikeskustelu, jossa keskusteltiin ukrainalaisten pakolaisten työllistämisestä Suomessa sekä työperäisestä maahanmuutosta. Rekrytori Ukraine Aid Finland tapahtumaan osallistuneille ukrainalaisille tarjottiin ukrainan, englannin, sekä venäjän kielen tulkkeja ja kieliapuja, jotta työnhaku olisi helpompaa (TE-palvelut 2022).

3.2 Sotapakolaisuus ja tilapäinen suojelu

Opinnäytetyössämme käsittelemme nimenomaan ukrainalaisia, jotka ovat paenneet Venäjän ja Ukrainan välistä sotaa Suomeen vuonna 2022. Tilapäisellä suojelulla tarkoitetaan prosessia, joka mahdollistaa sotaa pakeneville suojelun nopeammin ja turvapaikanhakuprosessia kevyemmin (Sisäministeriö n.d.). Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvapaikkaa toisesta maasta. Niin kauan, kun henkilön turvapaikkahakemus on kesken, Suomi huolehtii turvapaikanhakijoiden välttämättömästä perustoimeentulosta. Tilapäinen suojelu perustuu EU:n tilapäisen suojelun direktiiviin, jonka pohjalla Suomi vastaanottaa ukrainalaisia suojeltavakseen. Tilapäistä suojelua annetaan Ukrainan kansalaisille, ja heidän perheenjäsenilleen, Ukrainassa kansainvälistä suojelua saaneille henkilöille ja heidän perheenjäsenilleen, muille Ukrainassa pysyvästi asuneille, jotka eivät voi palata kotimaahansa. (Sisäministeriö n.d.).

Tilapäisen suojelun perusteella Suomessa voidaan myöntää oleskelulupa enintään vuodeksi kerrallaan maahanmuuttoviraston toimesta, ja se voidaan uusua vain kerran (Suomen pakolaisapu n.d.) Tilapäisen suojelun alaisilla, kuten turvapaikanhakijoillakin, on oikeus asua vastaanottokeskuksessa ja vastaanottaa vastaanottokeskusten sekä

erilaisten järjestöjen ja yhdistysten, kuten esimerkiksi Kaivo Espoo Ry:n, järjestämiä palveluja. Heille kuuluu myös oikeus perusterveydenhuollon palveluihin, sekä välttämättömiin sosiaalihuollon palveluihin. Tilapäistä suojelua hakeneet saavat hakea ja tehdä töitä Suomessa, mutta erityisesti ukrainalaisilla sotapakolaisilla työllistyminen on haastavaa muun muassa kielimuurin ja yhteiskunnallisten erojen vuoksi.

3.3 Pakolaisten työllistyminen ilmiönä

Keväällä 2022 Suomeen saapuneiden ukrainalaisten pakolaisten työllistyminen on ollut erittäin vähäistä, vaikka heille Suomessa myönnetty tilapäinen oleskelulupa sallii työn. Ylen artikkelin ”Arvioilta vain sadat ukrainaiset pakolaiset ovat saaneet töitä Suomesta ” mukaan tilapäisen suojelun piiriin kuuluvat eivät ole oikeutettuja työttömyysetuuksiin, eivätkä he ilmoittaudu TE-toimistoon. Suurin osa suomeen tulleista ukrainalaisista turvapaikanhakijoista ovat perheellisiä naisia, jolloin lastenhoito hankaloittaa työssä käymistä. Lisäksi ukrainalaisen turvapaikanhakijan työllistyminen Suomessa on haastavaa myös kielitaidon takia. Suomeen tulijoista vain noin 20 % puhuu englantia. (Yle 2022).

Ukraina tunnetaan korkean koulutuksen maana, sillä suuri osa ukrainalaisista koulutuu jo hyvin nuorena ja lähes kaikilla 20–24-vuotiailla on ainakin toisen asteen koulutus. Artikkelin mukaan monet ukrainalaisista naisista ovat pedagogeja ja terveydenhuollon ammattilaisia. Moni on myös löytänyt työpaikan Suomessa, muttei välttämättä omalla alallaan. Ulkomaalaistaustaisten on kuitenkin vaikea työllistyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Eniten töitä ukrainaista tulleille on tarjolla ravintola-, hotelli ja siivousalalla (Yle 2022). Suurin osa Suomeen saapuneista Ukrainan pakolaisista ovat äitejä, joilla on lapsia mukanaan. Vaikkakin suomen kielen oppiminen ja verkostoituminen tulee osittain lastenhoidon myötä, on työllistyminen haastavaa.

Työllistymisellä on kotoutumisen ja kuuluvuuden kokemusten vahvistamisen lisäksi taloudellinen merkitys, jota muun muassa tutkineet Eronen, Härmälä, Jauhiainen, Kari-kallio, Karinen, Kosunen, Laamanen & Lahtinen Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa ”Maahanmuuttajien työllistyminen” (2014). Eronen ym. Mukaan maahanmuuttajien asuttua uudessa kotimaassaan pidempään, työllisyys paranee sekä tulot nousevat, erityisesti ensimmäisten vuosien aikana. Eronen ym. Löysivät kuitenkin, etteivät Suomeen asettuneiden maahanmuuttajien tulot keskimäärin nouse kantaväestön tulotasolle (Eronen ym. 2014: 18).

3.4 Lainsäädäntö

Maahanmuuttoa ympäröi Suomessa lakeja, jotka pyrkivät mahdollistamaan turvallisen maahanmuuton ja uuteen kotimaahan kotoutumisen. Kotoutuminen.fi kuvaa tietopakettissaan "maahanmuutto ja kotoutuminen Suomessa", kuinka maahanmuutto Suomeen lisääntyi merkittävästi vuonna 1990, joka johti vuonna 1999 lainsäädännön muutoksiin maahanmuuton ja kotouttamisen suhteen (Kotoutuminen.fi, Työ- ja elinkeinoministeriö & Maahanmuuttovirasto n.d.)

Olellisina lakeina toimivat ulkomaalaislaki ja kotoutumislaki. Ulkomaalaislain tarkoituksena on Finlexin mukaan "toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. Lakia sovelletaan ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa." (Ulkomaalaislaki 2004). Kotoutumislaki pyrkii tukemaan maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnassa niin, että "kaikki maahanmuuttajat saavat perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, työelämästä ja kotoutumista edistävästä palveluista. Laissa määritellään muun muassa eri toimijoiden roolit kotoutumisen edistämiseksi sekä kotoutumista tukevat keskeiset palvelut, kuten kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus" (Kotoutumislaki 2010).

Maahanmuuttajien oikeuksia tasapuoliseen ja turvalliseen elämään tukevat myös yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki. Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on "...edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laki kieltää sekä välittömän että välillisen syrjinnän ja syrjintään yllyttämisen. Syrjintä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella on kielletty" (Yhdenvertaisuuslaki 2014). Tasa-arvolaki pyrkii puolestaan vähentämään "sukupuoleen liittyvää syrjintää ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa yleensä ja erityisesti työelämässä (Tasa-arvolaki 1986).

4 Osallisuus

Osallisuus ymmärretään Nivalan ja Ryytäsen mukaan sosiaalipedagogisena käsitteenä, joka kuvaa ihmisen ja häntä ympäröivien yhteisöjen välistä suhdetta, jossa jokainen yksilö toimii aktiivisena toimijana. Osallisuus perustuu Nivalan ja Ryytäsen mukaan merkityksellisiin sosiaalisiin suhteisiin niin yhteisö- kuin yhteiskuntatasolla, joka vahvistaa kuulumisen tunnetta ja näin lisää elämän merkityksellisyyden kokemuksia (Nivala & Ryytänen 2019: 138.) Osallistumisprosessi on tasavertaisen ja keskenään dialogisesti kommunikoivan yhteisön vuorovaikutussuhteiden vahvistamista. Kun yhteisön jäsenet toimivat aktiivisina osallistujina yhteisön jaettuina tavoitteita kohti, se voi tuottaa yhteenkuulumisen ja merkityksellisyyden tunteita, jotka puolestaan tuottavat onnistumisen kokemuksia. Kokemus onnistumisesta tavoitteita kohti voi vahvistaa yksilön motivaatiota osallistua toimintaan ja voi näin edistää yhteisön osallistumisen prosessia. (Nivala & Ryytänen 2019: 140.)

Onnistunut osallisuus korostaa vaikuttavuuden kokemuksia yhteisönä yksilöllisten tavoitteiden ja toiminnan sijaan. Kokemus siitä, että jokaisella yhteisön jäsenellä on merkityksellinen rooli ja tehtävä, joka edistää yhteisten tavoitteiden saavuttamista, tukee osallistumisen ja kuulumisen tunteita. Osallisuus edellyttää kuitenkin toiminnan lisäksi kokemuksen arvokkuudesta ja tasapainoisen demokraattisen yhteisön, joka on jäsenille mieleistä ja tukee ihmisen elinikäistä kasvua osana ympäröivää maailmaa (Nivala & Ryytänen 2019: 139.) Nivalan ja Ryytäsen kirjassa nostetaan myös esiin huomio siitä, kuinka osallisuus ei voi toteutua millaisessa yhteisössä tahansa, joka pitää sisällään myös esimerkiksi syrjivän palvelurakenteen tai työpaikan. Yksilö voi kokea olonsa ulkopuoliseksi, mikäli palvelujärjestelmästä ei löydy ohjeistusta yksilölle tutulla kielellä, joka johtaa tilanteeseen, jossa Nivalan ja Ryytäsen mainitsema kolme osa-aluetta jäävät osittain tai kokonaan toteutumatta. Nämä kolme osa-aluetta koostuvat johonkin kuulumisen kokemuksesta, toimintaan osallistumisesta ja kokemus siitä, että toiminnalla on vaikutus yhteisöön (Nivala & Ryytänen 2019: 138.)

Osallisuuteen linkitetään usein kuulumisen, sillä englannin kielessä termi osallisuus kuvataan käsitteiden kuulumisen (*belonging*) ja osallistuminen (*participation*) avulla (Nivala & Ryytänen 2019: 140.) Kuulumisen on yksilöllinen, väistämätön ja voi olla tiedostamaton yhteys yksilön ja ympäristön välillä, joka tuntuu yksilöstä merkitykselliseltä ja mielekkäältä. Yksilöä ympäröivä yhteisö ohjaa yksilön käsitystä siitä, kuinka eri tilanteissa toimitaan. Kuulumisen kokemus voi rakentua fyysiseen tai kulttuurilliseen ympä-

ristöön, mutta sen kehittyminen vaatii vuorovaikutussuhteen muihin ihmisiin. Yhteisössä nousee oikeus tulla hyväksytyksi omana itsenään, mutta myös velvollisuus hyväksyä muut yhteisön jäsenet sellaisina kuin he ovat. Sosiaalipedagogiikassa kuulumista pidetään ihmisen perustarpeena, sillä kuulumisen tunteella on merkittävä yhteys hyvinvointiin, ja kuulumisen tavoittelu ohjaa ihmisen toimintaa vahvasti (Nivala & Ryyänen 2019: 141.)

4.1 Osallisuus suhteessa työllistymiseen

Työelämässä ihminen on olennaisesti osallinen häntä ympäröivään yhteisöön. Moni työyhteisö koostuu useasta henkilöstä, jotka muodostavat sosiaalisen ryhmän. Työyhteisöissä kaikki tai osa henkilöstöstä toimivat yhteistyössä toistensa kanssa kohti yhteistä tavoitetta. Työntekijän motivaatio voi olla yksilöllistä, esimerkiksi taloudellinen hyöty, tai yhteisöllistä, kuten esimerkiksi yhteiskunnan palvelujen parantaminen. Riippumatta siitä, onko tavoite henkilökohtainen vai yhteisökohtainen, tavoitteen saavuttelu vahvistaa yksilön merkityksellisyyden kokemuksia, kun taas tavoitteiden saavuttaminen vahvistaa yksilön osallisuuden ja onnistuneisuuden kokemuksia. Työyhteisön jäsenyys voi vahvistaa johonkin kuulumisen kokemuksia. Onnistunut työllistyminen puolestaan vahvistaa osallisuutta merkittävään toimintaan osallistumisen kautta.

4.2 Toimintakyky

Toimintakyky on ihmisen kokonaisvaltainen kyky elää ja olla vuorovaikutuksessa elinympäristöönsä. Toimintakyky ymmärretään koostuvan niistä tekijöistä, jotka joko mahdollistavat tai rajoittavat yksilön toimintaa elämässä. Esimerkiksi liikuntarajoitteisuus heikentää ihmisen fyysistä toimintakykyä, mutta vahva kokemus yhteisöllisyydestä vahvistaa sosiaalista toimintakykyä. Yleisesti toimintakyky ymmärretään moniulotteisena käsitteenä, joka koostuu yksilön fyysisestä, psyykkisestä, kognitiivisesta, ja sosiaalisesta toimintakyvyn ulottuvuudesta (Rask; Sainio; Stenholm; Vaara & Hurnasti 2023: 183).

Psyykkisellä toimintakyvyllä viitataan yksilön persoonallisuuteen, sekä voimavaroihin selvitä arjesta ja mahdollisista kriisitilanteista. Voimavarat rakentuvat muun muassa psyykkisestä hyvinvoinnista ja kyvystä ajatella, kokea ja tuntea, sekä kyvystä soveltaa näitä taitoja muodostaakseen käsityksen itsestään, ympäröivästä maailmasta sekä suunnitellakseen elämää. Kyky suunnitella ja tehdä ratkaisuja ja valintoja koostavat yksilön kyvyn elämänhallintaan, joka on osa psyykkistä toimintakykyä. Hyvää psyykkistä toimintakykyä ja elämänhallintaa vahvistavat realistinen ja harkittu päätöksentekokyky

sekä luottavainen suhde ympäröivään maailmaan (Castaneda; Lehtisalo; Schubert; Pakaslahti; Halla; Mölsä & Suvisaari 2023: 145). Sosiaalinen toimintakyky koostuu yksilön vuorovaikutussuhteista sosiaalisiin verkostoihinsa, kuten ympäristöönsä, yhteisöihinsä sekä yhteiskuntaansa. Sosiaalinen toimintakyky nousee esiin tilanteissa, joissa yksilö on vuorovaikutuksessa ihmisiin tai ympäristöön ympärillään, joko aktiivisesti tai osallisuuden kokemuksen näkökulmasta. Hyvä sosiaalinen toimintakyky näkyy, kun yksilö toimii aktiivisena osallistujana yhteisöissään sekä yhteiskunnassa, ja omaa vahvat vuorovaikutustaidot (Castaneda; Rask; Koponen & Koskinen 2023: 36).

Toimintakyvyn eri ulottuvuudet linkittyvät toisiinsa, esimerkiksi heikko fyysinen toimintakyky vaikuttaa heikentävästi psyykkiseen toimintakykyyn. (Koivunen 2021: 31) Myös erilaiset ympäristön vaatimukset vaikuttavat yksilön toimintakyvyn tasoon, esimerkiksi psyykkinen rajoittuneisuus trauman vuoksi vaikuttaa yksilön työkykyisyyteen, eli sosiaaliseen toimintakykyyn (Castaneda; Rask; Koponen; Mölsä & Koskinen 2023: 161). Merkittävä toimintakykyä heikentävät tekijät erityisesti pakolaisten tilanteessa ovat esimerkiksi pakolaisuuden aiheuttamat traumat sekä erossaolo ja huoli entiseen kotimaahan jääneistä perheenjäsenistä. Toimintakyvyn ulottuvuuksien tasapainoisuus auttaa yksilöä selviytymään arjessa, ja näin ollen tukee kotoutumista yhteiskuntaan. Ulkomaa-laistaustaisen väestön toimintakyvystä on vähän tutkittua tietoa (Rask; Sainio; Stenholm; Vaara & Hurnasti 2023: 183). Voidaan kuitenkin olettaa, että traumatisoivat tilanteet johtavat puutoskohtiin toimintakyvyssä esimerkiksi hoitamattomien traumojen ja perussairauksien vuoksi. Toimintakyvyn heikentymiseen vaikuttavat myös erilaiset sairaudet, jotka johtuvat haastavista elinolosuhteista ja kasvuympäristöstä. Lisäksi Suomi ottaa vastaan ensisijaisesti heikossa asemassa olevia, kuten esimerkiksi vammautuneita, vajaakuntoisia ja sairaita henkilöitä kiintiöpakolaisina (oikeusministeriö 2020).

Yksilöä ympäröivä ympäristö vaikuttaa kaikkiin yksilön toimintakyvyn ulottuvuuksiin. Toimiva ja dynaaminen suhde ympäristön ja yksilön välillä tukee yksilön jaksamista ja hyvinvoinnin kokemuksia, joka puolestaan tukee yksilöä löytämään paikkansa yhteiskunnassa ja työelämässä. (Rask; Sainio; Stenholm; Vaara & Hurnasti 2023: 191). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen oppaassa (Karjalainen, ym. 2021) kuvataan, kuinka maahanmuuttajat tarvitsevat erityistä tukea toimintakyvyn vahvistamisessa muun muassa kulttuurillisten erojen vuoksi. Oppaassa nostetaan esiin, kuinka maahanmuuttaja saattaa tarvita tukea ymmärtääkseen mitä tarkoittaa vuokranmaksu, työnhakuaika, miten asutaan ja miten kyetään toimimaan suunnitelmallisesti työelämässä, vaikka maahanmuuttajalla olisi kotimaassaan erinomainen toimintakyky. Vahva toimintakyky ja luotto omaan kyvykkyyteensä tukee osallisuuden kokemusten rakentumista.

5 Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan sitä, kun maahanmuuttaja asettuu uuteen kotimaahansa, ja kokee itsensä yhteiskunnan jäseneksi, joka tietää uudesta kotimaastaan ja kokee pystyvänsä vaikuttamaan asioihin ympärillään. Kotouttamisella puolestaan tarkoitetaan viranomaistoimenpiteitä, jotka vahvistavat maahanmuuttajan kokemusta omasta hyvinvoinnistaan ja yhteiskuntaan kuuluvuudesta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021: 10). Saukkosen mukaan kotouttaminen on kaikki toiminta, joka edesauttaa maahanmuuttajan osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja mahdollistaa suvaitsevan ympäristön uudessa yhteiskunnassa (Saukkonen 2020: 60).

Yksilön hyvinvointiin vaikuttavat monet tekijät, kuten muun muassa psyykkinen ja fyysinen terveys sekä osallisuuden ja vaikuttavuuden kokemukset. Kotouttamisella pyritään vahvistamaan näitä koulutuksen ja työllistymisen keinoin. Martikainen kirjoittaa kirjassaan "Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ", kuinka kotouttamisprosessissa pyritään saavuttamaan tietyn tasoinen integraatio uuteen elinympäristöön (Martikainen 2007: 380). Integraatiolla tarkoitetaan henkilön osallisuutta uuteen ympäristöön sosiaalisella, taloudellisella ja poliittisella tasolla, mutta säilyttää oman kulttuurinsa sekä kielensä. Muita vaihtoehtoja ovat yhteisöön sulautuminen eli toisella nimellä assimilatio, eristäytyminen, joka on tunnettu segregaatina ja syrjäytyminen eli marginalisaatio (Martikainen & Tiilikainen 2007: 19).

Onnistunut kotoutuminen auttaa ja tukee maahanmuuttajan työllistymistä sekä yhteiskuntaan kuuluvuutta. Samalla kotoutuminen edistää maahanmuuttajien osallisuuden kokemuksia yhteisöllisillä sekä yhteiskunnallisilla osa-alueilla (Työ- ja elinkeinoministeriö n.d.). Saukkonen kirjoittaa, kuinka jokainen maahanmuuttajan ympärillä on kotouttaja, tavalla tai toisella (Saukkonen 2020: 142). Työyhteisö on tässä mielessä merkittävä yhteisö, joka mahdollistaa kontaktin monipuoliseen kotouttajamassaan. Virallinen kotoutuminen alkaa kuitenkin vasta kun maahan muuttanut henkilö on saanut oleskeluluvan.

5.1 Kotoutumisen vaiheet

Kotoutuminen prosessina voidaan jakaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen käsikirjan mukaan kolmeen eri vaiheeseen, saapumisvaiheeseen, kohtaamisvaiheeseen ja taakse katsomisen vaiheeseen (THL 2018: 57) Saapumisvaiheessa saattaa nousta paljon kielteisiä tunteita ja kokemuksia, sillä ulkoiset olosuhteet, kuten esimerkiksi kieli

ja koti ovat uusia ja tulevaisuus voi tuntua epävarmalta. Kohtaamisvaiheessa tutustutaan uuden kotimaan olosuhteisiin, ja peilataan niitä aiempaan kotimaahan. Taakse katsomisen vaiheessa yksilö yhdistää uuden ja vanhan ymmärryksen itsestään ja ympäristöstään, ja luo molemmista kulttuureista itselleen sopivan välimuodon, joka tuntuu omalta (THL 2018: 57).

Kotoutumisen prosessi alkaa jo turvapaikanhakuvaiheessa, ja voi viedä vuosia. Vaikka yksilö saisi oleskelulupapäätöksen, hän saattaa joutua odottamaan vastaanottokeskuksessa kuntapaikkaa kuukausienkin ajan. Kiintiöpakolaiset odottavat Suomeen pääsyä pakolaisleirillä. Uuteen maahan sopeutuminen voi olla mielenterveyttä heikentävä kokemus, ja psyykkisen huonovointisuuden riskiä nostaa pitkät odotukset väliaikaisissa elinympäristöissä. Hyvät sosiaaliset taidot ja olemassa olevat yhteisöt puolestaan vähentävät mielenterveydellisten ongelmien syntymisen todennäköisyyttä. Uuteen kotimaahan sopeutumista vaikeuttaa myös huoli siitä, mitä entisessä kotimaassa tapahtuu ja kuinka mahdollisesti sinne jäänyt perhe pärjää (Rask; Paavonen; Koponen; Suvisaari; Halla; Koskinen & Castaneda 2016: 275).

Maasta toiseen muuttaessa yksilön tulee oppia useita uusia taitoja, jotka voivat lisätä stressiä ja nostaa mielenterveyden heikentymisriskiä. Uuden kotimaan kielen oppiminen on merkittävä osa opittavia taitoja, jotka tukevat onnistunutta kotiutumista. Kielitaito vaikuttaa koulutukseen, työelämään ja muiden kanssa kommunikointiin. Kielen oppiminen on kuitenkin erityisen hankalaa Suomeen saapuville ukrainalaisille, sillä he eivät jaa suomalaisten kanssa yhteistä kieltä. Ukrainan kieli on indoeurooppalaiseen kielikuntaan kuuluva slaavilainen kieli (Ethnologue n.d.). Missä suomen kieli on uralilaisten kielten itämerensuomalaiseen ryhmään kuuluva kieli (Kotimaisten kielten keskus n.d.).

5.2 Työllistyminen osana kotoutumista

Yksilölle työllistyminen tuo usein kokemuksen merkityksellisyydestä, kuuluvuudesta ja osallisuudesta. Kaivo Ry:n ukrainalaisista kävijöistä erityisesti miehet ovat korostaneet haluavansa päästä töihin Suomessa. Työllistyminen voi olla merkittävä osa yksilön identiteettiä, ja näin ollen merkittävä tekijä kotoutumisessa. Työllistyminen vahvistaa yksilön psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä luomalla ympäristön, joka korostaa yksilön kykeneväisyyttä toimia osana uutta yhteisöä, ja lisää uusien verkostojen rakentamisen todennäköisyyttä.

Aarnitaival käsittelee väitöskirjassaan Suomessa asuvien kurdinaisten ja venäläisten naisten tapoja hankkia ja jakaa työelämää koskevaa tietoa, ja löysi kielen oppimisen

vaikuttavan kotiutumiseen, sekä verkostojen ja yhteisöjen rakentamiseen (Aarnitaival 2012:11–20). Vaikka Aarnitaival kattaa tutkimuksessaan vain Suomeen muuttaneet naiset, uskomme tiedonhankinnan haasteiden esiintyvän samankaltaisina sukupuolesta huolimatta. Aarnitaival löytää merkittävimmäksi haasteeksi tiedonhankinnassa työllistymiseen liittyen kielitaidon puutteen, mutta myös Suomen byrokratia ja viranomaisten kanssa työskenteleminen osoittautuivat työllistymistä hankaloittavaksi tekijöiksi. (Aarnitaival 2012: 36)

Saukkonen nostaa kirjassaan, kuinka maahanmuuttajien kesken työttömyysprosentti on kantasuomalaisia suurempi, ja kuinka köyhyys ja siitä johtuvat sosiaaliset vaikeudet ovat yleisiä maahanmuuttajaväestössä (Saukkonen 2020: 35–36). Ammatti ja työntekijän rooli voivat olla merkittäviä identiteettejä henkilölle, erityisesti maahanmuuttajille, joiden tuttu ympäristö muuttuu uuteen. Työllistyminen ja mahdollisuus tulla toimeen taloudelliselta näkökannalta laajentavat asumismahdollisuuksia ja vaikuttavat tältäkin osin ihmisen elämänlaatuun. Varmuus taloudellisesta turvallisuudesta voi kohentaa ihmisen itsetuntoa ja parantaa yleistä hyvinvointia.

5.3 Kieli osana kotoutumista

Kulttuurierot ovat työllistymismahdollisuuksia heikentävä tekijä, mutta ensisijaisena ongelmana on kielimuuri. Kuten todettu, äärimmäisen pieni osa Suomeen paenneista ukrainalaisista omaa suomen, ruotsin tai englannin kielen tarpeeksi hyvin hakeakseenkaan töitä. Raunio pohtii puolestaan väitöskirjassaan, kuinka rahatalous on mahdollistanut markkinayhteyksien rakentumisen ilman, että osapuolet puhuvat samaa kieltä. Raunion mukaan “Kun vaihdon välineenä on raha, muu kommunikaatio voi olla minimaalista tai sitä ei tarvita. Rahan välityksellä yhteisymmärrys syntyy nopeasti yli kulttuuri- ja kielimuurien” (Raunio 2013:181), mutta tällainen yhteys jättää ihmisen perustarpeen kokea kuuluvuutta huomioimatta ja näin ollen täyttämättä. Jotta yksilö onnistuu kokonaisvaltaisesti kokemaan kotoutuneensa, vaatii prosessi muutakin kuin taloudellisen turvan.

Suomeen muuttaneelle henkilölle rakentuu välttämättä erilaisia sosiaalisia verkostoja, muun muassa suomalaiset maahanmuuttoalan työntekijät, samaan etniseen väestöön kuuluvat läheiset ja tuttavat, sekä työllistyessään työtoverit. Kieli, kuinka sitä käytetään ja mihin tarkoitukseen vaihtelee sosiaalisten ryhmien myötä. Aarnitaival löytää maahanmuuttajanaisten tukeutuvan vahvasti tiedonhankinnan delegointiin henkilölle, jolla on laajempi kielitaito uudessa kielessä. (Aarnitaival 2012: 62) Oman etnisen kansan

kesken jaettu tieto ja kokemukset suomalaisesta kulttuurista ja erilaisista kulttuurisidonnaisista normeista ja arvoista rikastaa puolestaan yhteisöllisyyden ja kyvykkyyden tunteita. Kun uusi jäsen kuulee samankaltaisessa tilanteessa olevien henkilöiden kokemuksia ja kerättyä tietoa, on käytäntöön soveltaminen helpompaa ja toiminnalla on matalampi kynnyks.

Saukkonen kertoo, kuinka tutkimustieto maahanmuuttajien suomen kielen taidosta on vaihteleva, sillä moni Suomeen vasta muuttanut oppii suomen kieltä, mutta Suomessa asuu pitkään Suomessa oleskelleita maahanmuuttajia, joiden suomen kielen taito on liian heikko käyttääkseen sitä esimerkiksi työelämässä (Saukkonen 2020: 42). Kaikki tämä vaikuttaa työllistymismahdollisuuksiin, joka edesauttaa kotoutumista.

5.4 Kotoutuminen yhteiskunnassa

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta maahanmuuttajien kotouttamisjärjestelmän tehostaminen edistää Suomen työvoimapulaa. Työvoimapula syntyy, kun työikäiset siirtyvät eläkeikään ja poistuvat työelämästä, mutta samanaikaisesti syntyvyys laskee, eikä työikäisiä riitä täyttämään eläkkeelle siirtyvien työntekijöiden työpaikkoja. Kuntaliitto kommentoi hallituksen maahanmuuttopoliittista ohjelmaa tiedotteessaan 15.6.2005, todeten niiden työnantajien, jotka tietoisesti kehittävät maahanmuuttajien rekrytointia, menestyvän työvoimakilpailun tulevaisuudessa. Vuoden 2006 maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa tuotiin esille merkittävä huomio pyrkiä tukemaan "sellaisia toimia, joiden avulla Suomesta kehittyi yhä parempi paikka elää, asua, yrittää ja tehdä työtä ilman, että joutuu kokemaan syrjintää tai rasismia ja tällaisista syistä johtuvaa painetta muuttaa maasta" (Raunio 2013: 53).

5.5 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden kokemukset edesauttavat yksilön hyvinvointia, joka puolestaan tukee onnistunutta kotiutumista. Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan yksilön kokemusta siitä, että hän kuuluu tiettyyn ihmisjoukkoon, esimerkiksi seurakuntaan tai harrasteryhmään, jossa usein jaetaan yhteinen päämäärä tai uskomus (Lampinen 2019: 20) Kun yksilö kokee kuuluvansa mieleisensä yhteisöön, ihmisen käsitys omasta toimintakyvystään vahvistuu. Kokemus esimerkiksi työyhteisöön kuulumisesta jäsentää yksilön elämää ja korostaa yhteenkuuluvuuden kokemuksia (Lampinen 2019:17) Suomeen saapuneet ukrainalaiset ovat rakentaneet erilaisia yhteisöjä esimerkiksi vastaanotokeskuksissa pakolaisstatuksen tai jaetun kielen pohjalta. Tällaiset yhteisöt tukevat yksilöitä kotiutu-

mistilanteessa, jossa uutta tietoa tulee käsitellä ja sisäistää jatkuvasti. Yhteisössä yksilöt voivat jakaa tietoa ihmisten kanssa, jotka jakavat entisen kotimaan kielen ja kulttuurin. Ukrainalaisten yhteisöön kuuluvien yksilöiden on helpompi selittää uutta tietoa ymmärrettävällä tavalla yhteisönsä jäsenille, kun sellaisen, jolle ukrainalainen kulttuuri on uutta. Uuden tiedon ja uuden kotimaan tapojen ymmärryksen lisääntyminen tuo mukanaan onnistumisen kokemuksia, joka tukee hyvää mielenterveyttä ja lisää uskoa tulevaan.

Kaivo Espoo Ry auttaa ukrainalaisia rakentamaan yhteisöjä turvallisessa ympäristössä. Kokemus siitä, että toinen ymmärtää tilanteesi, tuo ihmisiä usein yhteen, jonka vuoksi vertaistuki on erityisen toimiva apukeino ukrainalaisten tilanteessa. Kaivo Espoo Ry:n mahdollistaa tilat, jossa ukrainalaiset voivat kohdata vertaisia ukrainalaisia, ja tukea toisiaan läpi kotoutumisprosessin yhteisönä. Oppaamme pyrkii toimimaan Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoistoiminnan ohella yhdistämässä ukrainalaiset työnhakijat ja suomalaiset työmarkkinat, jotta erityisesti ukrainalaisten miesten yhteisöllisyys vahvistuu. Yhteisöllisyyden kokemus voi vahvistua jo työnhaun yhteydessä tiedon hankinnan ja sen jakamisen yhteydessä muiden työnhakijoiden kesken, mutta myös työyhteisöissä työpaikan löydyttyä.

6 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyömme on monimuotoinen tutkielma siitä, kuinka ukrainalaisten työikäisten pakolaismiesten heikkoa työllistymistä voidaan vahvistaa. Kehittämistehtävämme on vahvistaa ukrainalaisten työikäisten miesten osallisuuden kokemuksia työllistymisen kautta. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoiset osasivat nostaa ukrainalaiset miehet potentiaaliseksi kohderyhmäksi, sillä Kaivo Espoo Ry on huomannut jo olemassa olevien palveluidensa kohdentuvan suurimmaksi osaksi ukrainalaisiin naisiin. Kulttuurilliset erot vaikuttavat siihen, kuinka henkilö mukautuu uuteen kotimaahansa, ja suomalaisten ja ukrainalaisten välillä on merkittäviä eroja, jotka vaikeuttavat kotiutumisen prosessia. Työllistyminen nousee keskusteluissa ukrainalaisten miesten keskeiseksi tavoitteeksi, jonka vuoksi kehitämme palveluja sen ympärillä yhdessä Kaivo Espoo Ry:n kanssa. Vastataksemme ukrainalaisten työikäisten miesten tarpeeseen työllistyä mahdollisimman nopeasti uudessa kotimaassaan, luomme oppaan, joka selkeyttää työllistymispalveluita Suomessa erityisesti ukrainalaisille työnhakijoille.

6.1 Taustahaastattelut

Työmme alussa kävimme Kaivo Espoo Ry:n tiloissa Matinkylässä tutustuaksemme toimintaan, ja tiedustellaksemme tarpeita toiminnan kehittämiseksi. Haastattelimme Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisia, joista osa on Suomeen muuttaneita ukrainalaisia ja osa kantasuomalaisia. Kokonaisuudessa projektiimme osallistui kaksi ukrainalaista, kaksi venäläistä ja kaksi suomalaista vapaaehtoista. Ukrainan tai venäjän kieltä vaativat keskustelut kävimme epävirallisen tulkin avustuksella. Vietettyämme aikaa vapaaehtoisten sekä kävijöiden seurassa, työkäisten miesten työllistymisen haasteet nousivat merkittäväksi kehityskohdaksi Suomeen muuttaneiden ukrainalaisten tukemisessa. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoiset kuvailevat, kuinka ukrainalaiselle kulttuurille on tyypillistä, että miehet tekevät ensisijaisesti töitä. Tämä on voinut vaikuttaa ukrainalaisten miesten kuuluvuuden ja merkityksellisyyden kokemuksiin niin, että kriisinkin keskellä työllistyminen on merkittävä turvallisuuden tunnetta ja osallisuutta vahvistava tekijä. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta päädyimme lähestymään opinnäytetyötämme ukrainalaisten miesten koetusta tarpeesta työllistyä.

Taustahaastatteluissamme nousi näkökulma siihen, kuinka suurin osa Kaivo Espoo Ry:n jo olemassa olevaan toimintaan osallistuvat ensisijaisesti naiset, ja miehet kokevat vapaaehtoisten mukaan ryhmä- ja harrastetoiminnan ”turhaksi naisten puuhaksi”, joihin miesten ei tulisi osallistua. Keskustelimmekin tämän näkökulman ohjaamana siitä, minkä ukrainalaiset miehet kokevat merkitykselliseksi juuri miesten kohdalla, ja työllistyminen nousi jatkuvasti keskustelun aiheeksi muodossa tai toisessa. Keskustelussa haasteista ukrainalaisten työllistymisestä Suomessa, vapaaehtoiset toivat esille kulttuurierot ja Suomen yhteiskuntarakenteen vaikeudet. Vapaaehtoiset kuvaavat, kuinka ukrainalaisessa kulttuurissa viranomaisiin ei luoteta samalla tavalla kuin Suomessa, joka vaikeuttaa työllistymistä sekä kotoutumista.

6.2 Tarpeen kartoitus

Paettuaan sotaa Suomeen, osa ukrainalaisista pakolaisista ihmettelevät, miksi heitä kohdellaan täysin samalla tavalla kuin heitä, jotka eivät aktiivisesti aja omaa asiaansa. Miksei viranomainen ota vastaan lahjaa, ja miksei lahjomisella voi edistää omaa tilannettaan? Suomessa jokainen aloittaa samalta viivalta, riippumatta siitä, missä asemassa oli aikaisemmassa kotimaassaan. Erityisesti Suomeen muuttaneet ukrainalaiset miehet haluavat olla avuksi ja hyödyksi, jouduttuaan syystä tai toisesta luopumaan koti-

maataan suojelevan sotilaan roolista. Näillä miehillä on ensimmäisenä mielessä työpaikka, jonka avulla voisi elättää perheen uudessa kotimaassa – mutta kuinka haetaan töitä maassa, jossa jaettua kieltä ei ole?

Video-oppaamme avulla vahvistamme ukrainalaisten työkäisten miesten osallisuuden kokemuksia suomalaisessa yhteiskunnassa, erityisesti heille merkitykselliseksi nousseessa työyhteisön kontekstissa. Jotta kohteemme ja teoreettiset tavoitteemme kohtaisivat, kohdennamme työssämme osallisuuden kokemuksia työelämässä laajan yhteiskunnallisen osallisuuden sijaan. Luomme oppaan, joka on jaettavissa ja tukee ukrainalaisia työllistymisprosessissa sen mukaan, kun prosessi etenee. Yksilön keräämä kokemus esimerkiksi viranomaisten kanssa toimimisesta tai työhaastattelutilanteesta voi olla äärimmäisen hyödyllinen vertaisyhteisössä jaettuna. Samankaltaiset tilanteet ja lähtökohdat voivat luoda helposti lähestyttävän ja ymmärrettävän selitykselle uudelle tilanteelle juuri heille olennaisesta näkökulmasta.

6.3 Tausta-aineisto

Kaivo Ry:n vapaaehtoisten mukaan ukrainalaisilla on vaikeuksia luottaa viranomaisiin Suomessa, sillä he ovat tottuneet korruptoituneeseen yhteiskuntaan ja sen viranomaisiin. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoiset kertovat kävijöidensä ihmettelevän, miksei Suomessa voi esimerkiksi lahjoa Kansaneläkelaitoksen tai lastensuojelun viranomaisia oman edun mukaisesti, vaan kaikki saavat saman kohtelun huolimatta siitä, kuinka paljon ponnistelee edesauttaakseen omaa tilannettaan. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoistyöntekijä kertoo esimerkin, jossa ukrainalaiset vapaaehtoiset halusivat soittaa musiikkia pitämässään kahvilassa, mutta joutuivat luopumaan ideasta, sillä heillä ei ole musiikkilupaa, joka myöntäisi heille oikeuden soittaa tekijänoikeuden suojaamaa musiikkia julkisissa tiloissa. Ukrainalaiset kertovat, kuinka ovat törmänneet tällaiseen ongelmaan vain Suomessa, eivätkä ymmärrä miksi kaikelle pitää asettaa erillinen laki tai sääntö. Työllistyminen on hyvin erilainen prosessi Ukrainassa ja Suomessa Kaivo Ry:n vapaaehtoistyöntekijöiden mukaan. Ukrainalaiset kertovat vapaaehtoisille, kuinka suomalaisen työhakemuksen ja rekrytointiprosessin sijaan työnantajalle voidaan tuoda esimerkiksi rahallinen lahja, joka edesauttaa työpaikan saamista.

Koska ukrainalaiset vierastavat viranomaisten osallistumista elämäänsä, vaikeutuu heidän työllistymisensä Suomessa huomattavasti. Suomessa lukuisat erilaiset prosessit, joilla on rooli työllistymisessä, vaativat kontaktin eri viranomaisiin. Esimerkiksi passin hankkimiseen vaaditaan Suomessa kontakti Suomen Poliisin kanssa, ja työnhaussa tulee olla yhteydessä TE-toimiston (työ- ja elinkeinotoimisto) viranomaisiin. Kaivo Espoo

Ry pyrkii toimimaan niin sanottuna välikätenä ukrainalaisten ja viranomaisten välillä tukeakseen ukrainalaisten työllistymistä. Kaivo Espoo Ry toimii siis ensisijaisesti kohtaamispaikkana yhteiskunnallisesti heikossa asemassa oleville – ja tässä opinnäytetyössä kehitämme Kaivo Espoo Ry:n toimintaa suhteessa ukrainalaisiin työkäisiin miehiin.

Projektimme on lähtöisin ukrainalaisista itsestään. Toimimme opinnäytetyössämme yhteistyössä Suomeen muuttaneiden ukrainalaisten kanssa Kaivo Ry:n kautta puhelin- ja sähköpostiyhteyksin sekä kasvotusten. Vuonna 2015 kuntalaki uudistui niin, että kuntalaisella on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan ja tulevaisuuden kehitykseen. Tämä uudistus tukee yhteiskehittämisen strategiaa, jota käytetään sosiaali- ja terveysalalla asiakkaan osallistamiseen muun muassa ongelmakohtien tunnistamiseksi, uusien näkökulmien löytämiseksi sekä tasa-arvoisuuden toteutumisen edistämiseksi (Kauppinen, Sami; Kesäniemi, Elina; Luojus, Satu; Peeter, Lange; Lönn, Niko; Pääkkönen, Jarmo; Hult, Tiina 2020. S.3) Yhteiskehittämisellä tarkoitetaan siis toiminnan kohteen osallistumista toimintaan ja sen suunnitteluun. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisten mukaan erityisesti ukrainalaiset miehet kommunikoivat tuntemattomien opiskelijoiden sijaan mieluummin esimerkiksi tutumman vapaaehtoisen kanssa.

6.4 Käsikirjoitus

Oppaan käännöstä varten kirjoitimme käsikirjoituksen, jonka esittelimme Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisille ennen sen kääntämistä varmistaaksemme, että oppaan sisältö kohtaa ukrainalaisten tarpeen. Rakensimme käsikirjoituksen täydentämään olemassa olevan palvelurakenteen puutoskohtia, joita Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoiset kertovat nousseen esille työskennellessään ukrainalaisten työkäisten miesten kanssa. Pidämme käsikirjoituksen taustalla osallisuuden teorian, ja toiminnan tavoitteellisena kohti osallisuuden kokemusten vahvistamista.

Jaoimme oppaan vaiheisiin, jotka etenevät tyypillisen työnhakuprosessin mukaisesti. Ensimmäisessä vaiheessa kuvailemme edellytykset tilapäisen suojelun alla olevan henkilön työskentelylle Suomessa ja tukien, kuten toimeentulotuen, työttömyystuen ja asumistuen saamiselle. Toisessa vaiheessa keskitymme vaatimuksiin, jotka tulevat Suomessa työskentelyn ohella, kuten kielitaito yleisimmin käytetyissä kielissä Suomessa. Kolmas vaihe nostaa esiin mahdollisten kulttuurierojen tunnistamisen tärkeyden, sillä työnhakuprosessi voi olla hyvin erilainen Ukrainassa, kuin mitä se on Suomessa. Esimerkiksi tarve CV:lle voi olla monelle ukrainalaiselle uusi käsite, kun taas suomalaisille on itsestään selvää, että CV vaaditaan.

Neljäs vaihe valmistaa oppaan käyttäjän työhaastatteluun, sillä tämä voi vaihdella kulttuurien välillä, ja käytännöt ovat muuttuneet koronapandemian myötä. Vaihe viisi esittää oppaan käyttäjälle odotukset, jotka palkatulta yksilöltä useimmiten vaaditaan, kuten esimerkiksi virallisen työsopimuksen allekirjoittaminen. Vaihe viisi esittelee myös verokäytäntöön Suomessa. Kuudennessa vaiheessa ohjataan käyttäjää huomioimaan työllistymisen vaikutus työn ulkopuoliseen elämään, kuten esimerkiksi siihen, kuinka palkkatulot vähentävät aiemmin myönnettyjen taloudellisten tukien määrää. Lopuksi lisäsimme oppaassa mainituille teemoille olennaisia linkkejä.

6.5 Videon luonti

Kuvasimme käsikirjoituksen kannalta olennaisia paikkoja ja loimme työnhakuun liittyviä lavastettuja tilanteita, joissa esiintyy julkisten tilojen lisäksi vain opinnäytetyöparin kädet, joihin ei tarvitse anoa erillistä lupaa. Tavoittelimme useita ukrainan kielen tulkkeja, mutta Ukrainan kriisi velvoittaa viralliset tulkit opinnäytetyötä olennaisempiin työtehtäviin. Onnistuimme kuitenkin löytämään tulkin, joka suostui kääntämään ja nauhoittamaan puheensa käsikirjoituksemme pohjalta.

Kokosimme videomateriaalimme Windows -videoeditoriin venäjän kielellä puhutun käsikirjoituksen ääniraitojen kanssa kirjoittamamme käsikirjoituksen järjestyksen mukaisesti. Lisäsimme vapaasti käytettävissä kuvia verkkosivulta Pixabay.com täydentääksemme videota käsikirjoituksemme mukaisesti (Pixabay 2021). Valitsimme kuvat sen mukaan, mistä käsikirjoituksessa oli sillä hetkellä puhe. Valitsimme ensisijaisesti kuvia, joissa esiintyy työikäisiä miehiä, jotta opas olisi helpommin lähestyttävissä ensisijaiselle kohderyhmällemme.

6.6 Saavutettavuus

Opas on videomuotoinen, sillä Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisten mukaan videomuotoiseen oppaaseen tutustuminen on ukrainalaisille miehille matalampi kynnys, kun kirjoitettuun paperioppaaseen. Videon ääniraita on nauhoitettua puhetta, jossa tulkki lukee kirjoittamamme käsikirjoituksen venäjän kielellä, jotta videon seuraaminen ei vaadi suomen kielitaitoa.

Jotta opas olisi saavutettavissa mahdollisimman monelle, videossa puhutaan venäjän kielellä ja videossa näkyy tekstitykset selkeällä suomen kielellä. Selkeällä suomen kielellä tarkoitetaan suomen kieltä, jonka rakenne ja sisältö on muutettu helpommin ymmärrettävään muotoon. Selkeä suomen kieli on selkokielen kevyempi ja epävirallisempi

muoto. Selkokieli on kohdennettu yksilöille, joille yleiskielen ymmärtäminen on haastavaa (Selkokeskus 2021).

6.7 Kokeilu ja palaute

Saatettuamme videon ensimmäinen versio jaettavaan muotoon, esittelimme videon Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisille, joista toinen oli Suomeen muuttanut ukrainalainen henkilö. Saimme vapaaehtoiselta suoraa suullista palautetta ja kehittämisehdotuksia. Kyseiset vapaaehtoiset puhuvat venäjää, joten he kommentoivat myös käännöksen oikeellisuutta. Vapaaehtoiset osoittivat videon menevän liian nopeasti työllistymisen vaiheisiin, ja ehdottivat niin sanottua "otsikkokorttia", joka johdattelisi katsojaa vaiheisiin. Vapaaehtoiset nostivat esiin myös sen, kuinka tällainen video tulee hyvään kohtaan ukrainalaisten tilanteen suhteen, sillä suurin osa heistä siirtyy keväällä tilapäisen oleskeluluvan alta kuntalaisiksi, ja pystyvät sen nojalla hakemaan pysyvää oleskelulupaa sekä Kansaneläkelaitoksen tukia.

Vapaaehtoiset ehdottivat videolle lisättävää videota ja infoa erityisesti Kaivon toiminnasta, mutta selitimme hyödynnettävyyden näkökulman kärsivän, mikäli video keskittyy vain Kaivon toimintaan. Keskustelimme myös, kuinka jatkotutkimuksena Kaivoon voisi tehdä esittelyvideon työmme ohelle. Yksi vapaaehtoisten huomioista liittyi siihen, kuinka jollakin aloilla kielitaito ei ole olennainen, ja saattaa helpottaa työnhakua merkittävästi, mutta tästä ei ollut mainintaa videolla.

Valitettavasti tulkki ei ollut enää videon valmistuttua saatavilla muuttamaan käsikirjoitustamme, joten sisällölliset muutokset joudutaan jättämään jatkotutkimuksien aiheeksi. Päädyimme muuttamaan videota palautteen perusteella lisäämällä käyttäjää ohjaavan otsikon videon alkuun. Muokkausten jälkeen lataimme videon YouTubeen, jossa video on katsottavissa kaikille, joilla on linkki suoraan videoon. Sovimme Kaivo Espoo Ry:n työntekijän kanssa, että he voivat jakaa video-opasta ukrainalaisille sosiaalisen median kautta, jotta opas tavoittaisi mahdollisimman monen ukrainalaisen työnhakijan.

7 Opinnäytetyön tulokset

Lähdimme kehittämään ukrainalaisten osallisuuden kokemuksia Suomessa työllistymisprosessin näkökulmasta. Suunnittelimme oppaan, joka kattaa tilapäisen suojelun alta poistuville henkilöille olennaiset asiat työnhakuun liittyen. Lähdimme rakentamaan

opasta työelämäkumppaniltamme nousseen tarpeen mukaan, mutta lähestyimme to-
teutusta sosionomin näkökulmasta. Perehdyimme osallisuuden teoriaan erityisesti työl-
listymisen näkökulmasta ja tarkastelimme työemme teoriaosuudessa osallisuuden ulot-
tuvuuksia työnhaun kontekstissa. Pohdimme lisäksi työllistymisen tuoman osallisuuden
merkityksestä maahanmuuttajan kotoutumisessa.

Vapaaehtoiset kokivat, että video on helpommin lähestyttävä, kuin esimerkiksi kirjalli-
nen opas. Oppaan muoto madaltaa kynnystä oppaaseen tutustumiseen, joka laajentaa
oppaan saavutettavuutta. Kaivo Espoo Ry jakaa videota myös omilla sosiaalisen me-
dian sivuillaan, kuten esimerkiksi Facebookissa, josta ukrainalaiset voivat jakaa videon
linkkiä keskenään omissa yhteisöissään. Kaivo Espoo Ry tukee tavoitettamme ohjata
ukrainalaisia työnhaussa, joka rikastaa heidän osallisuuden kokemuksiinsa suomalai-
sessa yhteiskunnassa. Kaivo Espoo Ry voi resurssiensa mukaan pitää infotilaisuuksia,
joissa näytetään video-oppaamme, ja joissa vapaaehtoiset voivat neuvoa ja opastaa
toinen toistaan, joka puolestaan tukee yhteisöllisyyttä ukrainalaisten ja suomalaisten
kesken.

Kohderyhmälle hyöty on yksilöllistä ja subjektiivista, mutta sosiaalialalla oppaallamme
on potentiaalia täydentää palveluja vapaaehtoistoiminnan, työelämän ja viranomaisto-
iminnan välillä ukrainalaisten asioiden kanssa. Pohdimme myös työemme hyödynnä-
vyyttä opinnäytetyömme ulkopuolella. Kaivo Espoo Ry toimii yhteistyössä TE –toimis-
ton ja muiden järjestöjen kanssa, joka vahvistaa video-oppaan jakamismahdollisuuksia
Suomeen muuttaneiden ukrainalaisten kesken. Rakensimme videon sellaiseksi, ettei-
vät ohjeet koske vain Kaivo Espoo Ry:tä, vaan pätee ympäri Suomea toimivien järjes-
töjen ja maahanmuuttajapalvelujen asiakaskuntaan.

8 Johtopäätökset

Käytimme opinnäytetyömme pohjana osallisuuden teoriaa ja yhteisöllisyyden vahvista-
misen kautta, ja rajasimme teemamme työnhakuun ja sen merkitykseen kotoutumi-
sessa. Loimme videon, joka täydentää jo olemassa olevia työllistymistä tukevia palve-
luita, jotta Suomeen muuttaneet ukrainalaiset saavat tietoa ja työkalut työnhakuproses-
siin, joita jo olemassa olevat palvelut eivät kata riittävästi. Tavoitteemme takana on teo-
ria osallisuuden vaikutuksesta ihmisen hyvinvointiin sekä työllistymisen merkityksestä
kotoutumisprosessissa. Osaamisen ja onnistumisen kokemukset sekä onnistunut työl-
listyminen vahvistavat yksilön integroitumista yhteiskuntaan, joka puolestaan vahvistaa

yhteisöllisyyden ja merkityksellisyyden kokemuksia. Näiden summa parantaa onnistuneen kotoutumisen ja yleisen hyvinvoinnin todennäköisyyttä.

Video-oppaamme on helposti lähestyttävässä muodossa, rajattomasti toistettavissa ja jaettavissa muiden kanssa. Yksilö voi tarkastella videota osana yhteisöä tai esimerkiksi ammattihenkilön kanssa, joka tukee yksilön yhteisöllisyyden ja kuuluvuuden kokemuksia. Lisäksi luotto yksilön omaan osaamiseen vahvistaa yksilön sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä, joka puolestaan tukee yleistä hyvinvointia.

Työmme luotettavuutta lisää se, että olemme työn eri vaiheissa pyytäneet ja ottaneet vastaan palautetta ja kritiikkiä yhteistyökumppaneiltamme, sekä muuttanut sisältöä palautteen mukaan. Tavoitteemme ovat lähtöisin asiakaskunnan tarpeista, ja täydennämme puutteellisia palveluja sen mukaan, mitä kuulimme asianomaisilta. Periaatteemme on, että jokainen yksilö on oman elämänsä ja tilanteensa asiantuntija, joten emme kyseenalaista yksilöiden kokemuksia yhteiskunnan puutoskohdista koskien heidän kotoutumistaan. Vastaamme ensisijaisesti asiakaskunnan tarpeeseen.

9 Pohdinta

Työskentelemme yhteistyössä Kaivo Espoo Ry:n kanssa Ukrainan ja Venäjän välistä sotaa paenneiden ukrainalaisten hyväksi. Olemme toimineet ensisijaisesti Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisten kanssa, joista osa ovat Suomeen muuttaneita ukrainalaisia. Ukrainalaisten kanssa tiiviisti työskennellyt Kaivo Espoo Ry nosti esiin tarpeen työllistymis- ja palvelujen täydentämiseen, erityisesti sillä moni ukrainalainen työkäinen mies toivoo työllistyvänsä Suomessa, mutta heiltä puuttuu ukrainankieliset selkeät ohjeet työllistymisprosessiin.

Aloimme työstämään opasta, joka ohjaa juuri ukrainalaisia työkäisiä miehiä työllistymiseen, aiheen ajankohtaisuuden ja tarpeen vuoksi. Kumpikaan meistä ei ole työskennellyt maahanmuuttajan kotoutumisen työkentällä aikaisemmin. Alun perin suunnittelimme kirjallisen lukuoppaan, mutta muutimme oppaan muotoilua, saatuamme Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoistyöntekijältä palautetta, että video-opas on kyseiselle kohderyhmälle helpompi lähestyä.

Kohderyhmän tarpeen pohjalta tehty video, jonka tarkoituksena on toimia oppaana siihen, mitä yksilön tulee ottaa huomioon työllistymisprosessissa Suomessa. Video on

erityisesti tarkoitettu Suomeen tulleille ukrainalaisille pakolaisille ja siksi video on venäjänkielinen. Suuri osa ukrainalaisista ymmärtävät venäjän kieltä. Opasta voi hyödyntää ukrainalaisten lisäksi myös muut venäjänkieliset henkilöt. Onnistuimme saamaan venäjänkielisen tulkin kääntämään käsikirjoituksemme niin, että ukrainalaiset ymmärtävät sisällön, vaikka he eivät ymmärrä suomen kieltä. Video oppaassa on myös suomenkielinen tekstitys, sillä näytämme videota suomalaisessa ammattikorkeakoulussa. Videon tekemisessä käytimme Windows –videoeditoria.

Video oppaasta hyötyvät kohderyhmän lisäksi Kaivo Espoo ry, TE-toimiston työllistämispalvelut sekä Kaivo Espoo Ry:n kaltaiset järjestöt, jossa asiakaskuntana ovat Suomeen saapuneet pakolaiset tai muulla tavalla maahan saapuneet maahanmuuttajataustaiset työn hakijat. Opas pätee myös pitkin Suomea, eikä vain Espoon kuntalaisille, ja oppaasta voi hyötyä yleisesti koko sosiaaliala, erityisesti maahanmuuttajien kanssa toimivat tahot.

Video-oppaamme ei kata juuri Suomeen saapuneita pakolaisia siinä mielessä, että he eivät voi vastaanottaa Kelan tukia niin kauan, kun he asuvat vastaanotokeskuksessa tai eivät ole työllistyneet Suomessa. Emme myöskään maininneet maahanmuuttajan oikeutta Migrin mahdollistamaan taloudelliseen tukeen. Opastamme voidaan kehittää eteenpäin tekemällä sarja videoita aiheen ympäriltä, joissa uudet videot täydentävät aiempien videoiden puutoskohtia.

Tutkimusprosessi oli meille molemmille uusi kokemus, jota opettelimme käytännössä kohta kohdalta ja haaste haasteelta. Opinnäytetyön tutkimuksellisuus oli haaste, sillä vapaamuotoinen keskustelu ja kirjoittaminen on meille tutumpi ympäristö. Lähestyimme työtä innovatiivisesta näkökulmasta, jossa tuotimme palveluja kehittävän oppaan. Tehdessämme opinnäytetyötä, opimme paljon projektiluonteisesta työskentelystä. Kaiken kaikkiaan ja erityisesti omaa ammatillista kehitystä ajatellen, opinnäytetyön prosessi oli opettavainen kokemus.

Työtä tehdessä pääsimme harjoittamaan ja kehittämään tiedonhakutaitojamme, tietotekniikkataitojamme, sekä suunnitelmallisuustaitojamme, joista on myöhemmin varmasti hyötyä työurallamme. Lisäksi työn aikana keräämämme teoriatieto toi paljon uusia näkökulmia aiheeseen liittyen. Kehittämiskohtana pidämme erityisesti teorian liittämistä lopulliseen työhön. Vaikkakin perehdyimme teoriaan, ja tarkastelimme useita eri lähteitä, tunnistamme heikkouden sitoa teoria ja lopullinen tuote toisiinsa. Osaamme perustella millaiseen tarpeeseen oppaamme tulee, mutta koimme teorian sitomisen tähän vaikeaksi ilmaista kirjoitusmuodossa.

Luonnollisesti kohtasimme haasteita työtä tehdessä, osittain johtuen siitä, että juuri Suomeen tulleista ukrainalaisista pakolaisista ei ole vielä luotettavaa tutkittua tietoa. Jouduimme ajoittain turvautumaan osittain epäluotettaviksi lähteiksi luokiteltuihin lähteisiin, kuten Yle –utisiin saadaksemme aiheeseen relevanttia tietoa. Lisäksi tilanne elää opinnäytetyön aikana sekä työn viimeistelyn jälkeen, joka vaikuttaa esimerkiksi siihen, millaisia lähteitä ja millaista tietoa on minäkin hetkenä saatavillamme. Kaikesta huolimatta yritimme parhaamme mukaan etsiä mahdollisimman luotettavaa ja ajankohtaista tietoa aiheemme ympäriltä ja hyödyntää muun muassa jo tehtyä maahanmuuttajuuteen ja pakolaisuuteen liittyvää tutkimustietoa.

Parityöskentelymme sujui hyvässä vuorovaikutuksessa koko opinnäytetyön teon ajan. Teimme opinnäytetyön alussa työjaon henkilökohtaisten vahvuksiemme mukaan ja teimme sovitut osa-alueet yhdessä sovituisissa aikarajoissa. Käytimme eri kanavia tapaamisten, kuten Microsoft Teamsia ja WhatsApp-ryhmää opinnäytetyön tekemistä varten. Video-oppaan tekemisessä tavattiin kampuksella sekä kahvilassa. Kaivo Espoo Ry:n vapaaehtoisten kanssa olimme yhteyksissä sähköpostitse, puhelimitse sekä kasvotusten mahdollisuuksien salliessa.

Mikäli jatkaisimme tutkimusta, syventäisimme osallisuuden, kotouttamisen prosessin sekä toimintakyvyn teoriapohjaa, sekä lisäisimme todennäköisimmin työnantajan ja laajemman yhteiskunnallisen näkökulman maahanmuuttajien työllistymiseen. Jatkotutkimuksina vertaisimme tilastotietoja Ukrainan kriisin alusta senhetkiseen tilanteeseen asti, ja pohtisimme tilanteen vaikutusta maahanmuuttajien korkean työttömyysprosenttiin Suomessa. Jatkotutkimuksissa voisimme perehtyä tarkemmin palautteeseen pidemmältä ajalta, ja kehittää hiotumman version oppaasta. Laajemmin tutkittu pohja oppaalle vahvistaisi luotettavuutta, joka mahdollistaisi oppaan integroimisen suomalaisen yhteiskuntarakenteeseen, joka vastaa maahanmuuttajapalveluista sekä työllistymisestä.

Viimeisteltyämme opinnäytetyömme, järjestämme työelämäkumppanillemme tilaisuuden, jossa esittelemme opinnäytetyön kokonaisuutena. Kokonaisuudessa työelämäkumppani pääsee tarkastelemaan teoretietoa, jonka pohjalta teimme video-oppaan.

Lähteet

Aarnitaival, Saraleena 2012. Maahanmuuttajanaiset työelämätietoa etsimässä. Tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä. Väitöskirja. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8800-9>>. Viitattu 1.11.2022.

Arviolta vain sadat ukrainalaiset pakolaiset ovat saaneet töitä Suomesta, 2022. Yle Uutiset. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://yle.fi/uutiset/3-12466664>>. Viitattu 1.11.2022.

Castaneda Anu E., Jokela Satu, Kivi Nina, Lähteenmäki Minna, Miettinen Tanja, Mäki-Opas Johanna, Nieminen Satu, Santalahti Päivi & PALOMA-asiantuntijaryhmä 2018. Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. PALOMA-käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkko-osoitteesta: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136193/7.8.PALOMA_KA%cc%88SIKIRJA_WEB.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. Viitattu 9.2.2023.

Castaneda, Anu E.; Rask, Shadia; Koponen, Päivikki; Mölsä, Mulki; Koskinen, Seppo 2012. Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi - Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Tutkimusraportti. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-739-4>>. Viitattu 06.12.2022.

Castaneda, Anu; Halla, Tapio; Koponen Päivikki; Koskinen, Seppo; Lilja, Eero; Paavonen, Anna-Marie; Rask, Shadia & Suvisaari, Jaana 2016. Primääriperheestä erossaolo on yhteydessä somalialais- ja kurditaustaisten maahanmuuttaja-aikuisten hyvinvointiin ja kotoutumiseen Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka-lehti. [2777] Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016060813390>>. Viitattu 06.12.2023.

Eirola, Mirka n.d. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on tapa auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia. Verkkojulkaisu. Sisäministeriö. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://intermin.fi/maahanmutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset/kiintiopakolaiset>>. Viitattu 18.11.2022.

Eronen Antti, Härmälä Valteri, Jauhiainen Signe, Karikallio Hanna, Karinen Risto, Kosunen Antti, Laamanen Jani-Petri & Lahtinen Markus 2014. Verkkojulkaisu. Maahanmuuttajien työllistyminen. Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla verkko-osoitteesta:

<<https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Maahanmuuttajien+ty%C3%B6llistyminen+10022014.pdf>>. Viitattu 9.2.2023.

ICF-luokitus. 2022. Verkkojulkaisu. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/icf-luokitus>>. Viitattu 21.11.2022.

Kaivo Espoo Ry, verkkosivut, n.d. Saatavilla verkko-osoitteesta: <kaivoespoo.com>. Viitattu 21.12.2022.

Kansalaisuuslaki 16.5.2003/359. Annettu Helsingissä 01.06.2003. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kansalaisuus%2A>>. Viitattu 19.11.2022.

Karjalainen, Pekka; Kivipelto, Minna; Liukko, Eeva; Muurinen, Heidi 2021. Osallisuutta ja toimintakykyä vahvistava aikuissosiaalityö: opas ammattilaisille. Verkko-opas. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-648-0>>. Viitattu 3.11.2022.

Kauppinen, Sami; Kesäniemi, Elina; Luojus, Satu; Peeter, Lange; Lönn, Niko; Pääkkönen, Jarmo; Hult, Tiina 2020. Opas. Tarpeesta ratkaisuksi. Saatavilla verkko-osoitteesta: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/355342/Forum%20Viriumin%20ja%20Laurean%20yhteisjulkaisu_Tarpeesta%20ratkaisuksi.pdf?sequence=2&isAllowed=y Viitattu 9.1.2023.

Kauppinen, Sami; Luojus, Satu 2022. Kohti vaikuttavaa sosiaali- ja terveystalouden yhteiskehittämistä. Laurea –julkaisut. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-643-3>>. Viitattu 3.11.2022.

Koivunen, K. 2021. Resilience in old age: Physical performance and psychosocial factors in changing sociohistorical contexts and as resources in adversities. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8855-5>>. Viitattu 23.11.2022.

Kotoutumisen sanasto, 1.laitos. 2021. Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-931-5>>. Viitattu 06.12.2022.

Kotimaisten kielten keskus n.d. Suomi. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomi>>. Viitattu 29.11.2022.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>>. Viitattu 24.01.2023

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. Annettu Helsingissä 08.08.1986. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>>. Viitattu 24.01.2023

Languages of the world n.d. Ethnologue. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.ethnologue.com/subgroups/east-4>>. Viitattu 29.11.2022.

Maahanmuuttovirasto 2022. Tilapäinen suojele. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://migri.fi/tilapainen-suojelu>>. Viitattu 9.1.2023.

Maahanmuuttovirasto n.d. Oleskelulupa. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://migri.fi/oleskelulupa>>. Viitattu 18.11.2022.

Maahanmuuttajien kotoutuminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja yhteistyötä n.d. Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>>. Viitattu 06.12.2022.

Maahanmuutto ja kotoutuminen n.d. Tietopaketti. Kotoutuminen, Työ- ja elinkeinoministeriö & Maahanmuuttovirasto. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://kotoutuminen.fi/documents/3464316/4355252/Tietopaketti+2017-05-A4.pdf/8841d958-889b-4af2-a83c-9a16de08fb00>>. Viitattu 24.01.2023

Mai-Stiina Lampinen 2019. Yhteisöllisyys sosiaali- ja terveystoimen esimiesyhteisössä. Väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Saatavilla verkko-osoitteesta:

<<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116818/978-952-03-1202-2.pdf?sequence=2&isAllowed=y>>. Viitattu 04.12.2022.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Kirja. Helsinki: Väestöliitto. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/maahanmuuttajanaiset-kotoutuminen-perhe-ja-tyo/>>. Viitattu 23.11.2022.

Mikkonen, Krista 2022. Blogijulkaisu. Ukrainasta saapuu Suomeen ensi vuonna kymmeniä tuhansia pakolaisia. Sisäministeriö. Saatavilla verkko-osoitteesta: <https://intermin.fi/ajankohtaista/blogi/-/blogs/ukrainasta-saapuu-suomeen-ensi-vuonna-kymmenia-tuhansia-pakolaisia?_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_showFlags=true&scroll=_com_liferay_blogs_web_portlet_BlogsPortlet_discussionContainer>. Viitattu 23.3.2023.

Ministerityöryhmä: Suomi vastaanottaa vuoden 2021 pakolaiskiintiössä syyrialaisia, kongolaisia sekä Libyasta evakuoituja pakolaisia 2020. Tiedote. Oikeusministeriö. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://oikeusministerio.fi/-/ministerityoryhma-suomi-vastaanottaa-vuoden-2021-pakolaiskiintiossa-syyrialaisia-kongolaisia-seka-libyasta-evakuoituja-pakolaisia>>. Viitattu 06.12.2022.

Mitä toimintakyky on? 2022. 2022. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkko-osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on#ICF%20luokituksen%20verkkosivu>>. Viitattu 9.11.2022.

Muistisairaudet 2022. Verkkojulkaisu. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet>>. Viitattu 21.11.2022.

Nivala Elina & Rynänen Sanna 2019. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Sosiaalipedagogiikka. Itä-Suomen Yliopisto. Pirkkalassa ja Helsingissä 11.03.2019. Luettu. 20.12.2022.

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968. Annettu Helsingissä 08.01.1969. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1968/19680077?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=77%2F1968>>. Viitattu 18.11.2022.

Pakolaisuus maailmalla n.d. Pakolaisapu. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-maailmalla/>>. Viitattu 11.1.2023.

Perusoikeudet ja vaikuttaminen n.d. Suomi.fi & Digi- ja väestövirasto. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/perusoikeudet-ja-vaikuttaminen>>. Viitattu 19.11.2022.

Pixabay 2021. Verkkojulkaisu. Tekijänoikeudet. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://pixabay.com/fi/service/terms/>>. Viitattu 9.1.2023.

Raunio 2013. Työhön Suomeen? Väitöskirja. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9209-9>>. Viitattu 23.11.2022.

Rekrytori Ukraine Aid Finland 2022. Kaikki tapahtumat - TE-palvelut. Saatavilla verkko-osoitteessa: <<https://toimistot.te-palvelut.fi/kaikki-tapahtumat/-/ely-calendar/DWQ5DHFbCAMS/event/45415243>>. Viitattu 1.11.2022

Saukkonen, Pasi 2020. Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Printon Trükikoda. Tallinna: Gaudeamus.

Selkokielen määritelmä 2021. Verkkojulkaisu. Selkokeskus. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-maaritelma/>>. Viitattu 04.12.2022.

Sininauhasäätiö. Verkkosivut. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.sininauhasaatio.fi/sininauhasaatio/saatio-konserni/>>. Viitattu 20.12.2022.

Sisäministeriö n.d. Tilapäinen suojele Ukrainasta paenneille. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://intermin.fi/ukraina/tilapainen-suojelu>>. Viitattu 23.11.2022.

Suomen pakolaisapu n.d. Sanasto. Verkkojulkaisu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://pakolaisapu.fi/sanasto/>>. Viitattu 23.11.2022.

Suomi tukee ihmisoikeuksien toteutumista vastaanottamalla pakolaisia n.d. Verkkajulkaisu. Kotoutuminen.fi. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://kotoutuminen.fi/pakolais-ten-vastaanotto>>.

Ukrainan kriisi 2022. Verkkajulkaisu. Suomen Pakolaisapu. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://pakolaisapu.fi/ukraina/>>. Viitattu 1.11.2022

Ulkomaalaislaki 301/2004. Annettu Helsingissä 30.04.2010. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>> Viitattu 24.01.2023

Ulkoministeriö n.d. Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Verkkajulkaisu. <<https://um.fi/venajan-hyokkays-ukrainaan>>. Viitattu 23.3.2023.

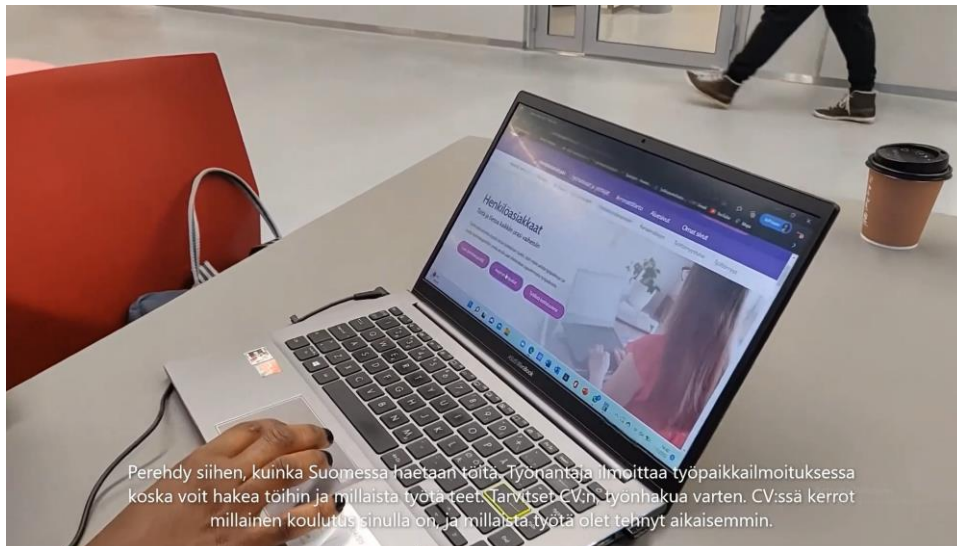
Yle –uutiset 2022. Tällainen oli puhe, jossa Putin julisti Venäjän sotilasoperaation. Verkkajulkaisu. Yle. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://yle.fi/uutiset/3-12331742>>. Viitattu 17.10.2022.

Ylipiessa, Maiju 2022. Ukraina: Harkovan pommituksissa tiistaina ja keskiviikkona kuolleet ainakin 20. Yle. Julkaistu 23.6.2022. Saatavilla verkko-osoitteesta: <<https://yle.fi/a/3-12314941/64-3-87921>>. Viitattu 18.11.2022.

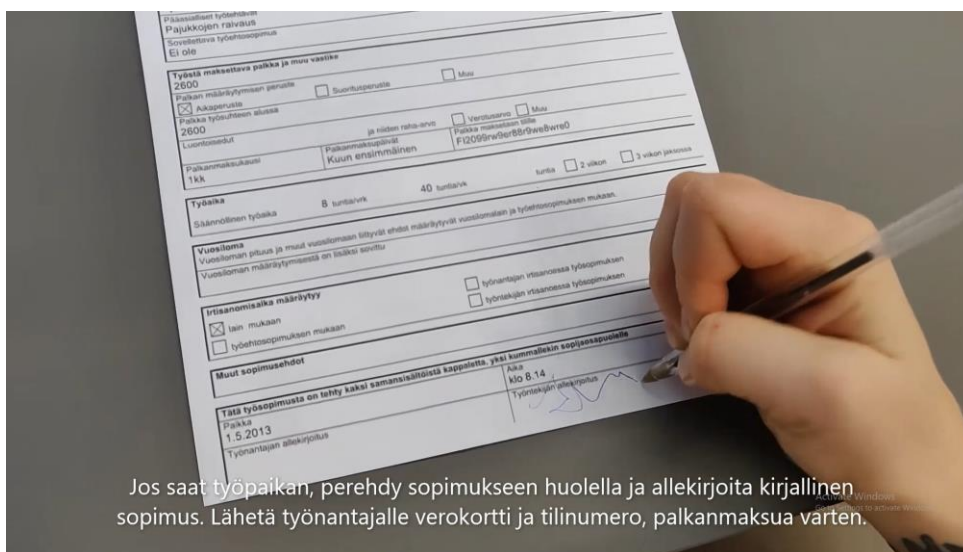
Video-opas työllistymiseen

Opinnäytetyön myötä tuotettu video -opas on suunnattu erityisesti Suomeen muuttaneille ukrainalaisille. Video on tuotettu yhteistyössä Kaivo Espoo Ry:n kanssa. Tekijänoikeudet pidetään, käyttöoikeudet Metropolian Ammattikorkeakoulun opinnäytetyösopimuksen mukaisesti. Venäjänkielinen käännös: Ruha Anna.

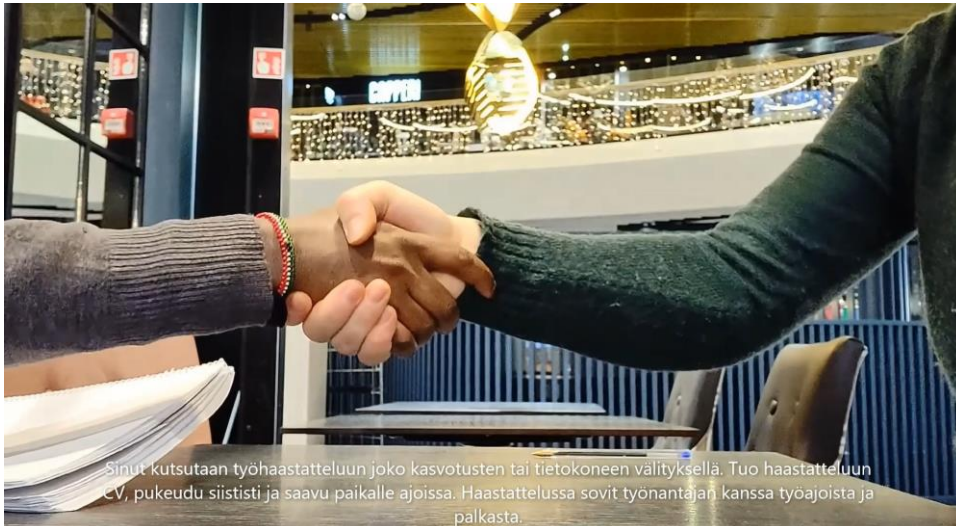

Perehdy siihen, kuinka Suomessa haetaan töitä. Työnantaja ilmoittaa työpaikkailmoituksessa koska voit hakea töihin ja millaista työtä teet. Tarvitset CV:n työnhakua varten. CV:ssä kerrot millainen koulutus sinulla on, ja millaista työtä olet tehnyt aikaisemmin.

Jos saat työpaikan, perehdy sopimukseen huolella ja allekirjoita kirjallinen sopimus. Lähetä työnantajalle verokortti ja tilinumero, palkanmaksua varten.

Sinut kutsutaan työhaastatteluun joko kasvotusten tai tietokoneen välityksellä. Tuo haastatteluun CV, pukeudu siististi ja saavu paikalle ajoissa. Haastattelussa sovit työnantajan kanssa työajoista ja palkasta.

Linkejä:

Tietoa tilapäisestä suojelusta: <https://migri.fi/uk/vasi-persi-kroki-koli-vi-priihali-do-finlandii-z-ukraini>

Hakeudu TE-toimiston asiakkaaksi: <https://toimistot.te-palvelut.fi/ukraina/tyonhakijaksi-ilmoittautuminen-ja-tyonhaku-suomessa>

Kelan sivut: <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/selkosuomi>

Verokortti: https://www.vero.fi/en/other_language/%D1%83%Do%B A%D1%80%Do%Bo%D1%97%Do%B D%D0%B8%Do%B9-ukrainaksi/

Ваш гід по Фінляндії (infofinland.fi)

Activate Windows
Go to Settings to activate Windows.

Oppaan käsikirjoitus

Vaihe 1: tilapäisen suojelun alla saat tehdä töitä, jonka perusteella voit hakea oleskelulupaa. Saadaksesi rahallista tukea, sinun tulee hakeutua TE-toimiston sekä Kelan asiakkaaksi. Tätä varten tarvitset oleskeluluvan.

Saat tehdä töitä Suomessa ja hakea sen avulla oleskelulupaa, että voit asua pysyvästi Suomessa. Kela ja TE-toimisto myöntävät päätöksiä rahallisiin tukiin. Tähän tarvitset oleskeluluvan.

Vaihe 2: Sinun tulee osata suomen, ruotsin tai englannin kielen perusteet, jotta voit hakea ja tehdä töitä Suomessa. Esimerkiksi vapaaehtoisjärjestöt ja yhdistykset, kuten Kaivo Espoo järjestää suomen kielen alkeita.

Töitä varten sinun pitää opetella suomen kieli, ruotsin kieli tai englannin kieli. Yhdistykset ja järjestöt auttavat sinua kielten oppimisessa.

Vaihe 3: Sinun tulee ymmärtää työnhakuprosessi Suomessa. Työpaikkailmoituksessa ilmoitetaan millä aikavälillä työpaikkaa voi hakea ja mitä työntekijältä vaaditaan. Sinun tulee tehdä CV hakukielellä ennen työnhakua. CV on lista työhistoriastasi ja koulutustasi. Työnantaja valitsee CV:n perusteella, kenet kutsutaan työhaastatteluun.

Perehdy siihen, kuinka Suomessa haetaan töitä. Työnantaja ilmoittaa työpaikkailmoituksessa koska voit hakea töihin ja millaista työtä teet. Tarvitset CV:n, työnhakua varten. CV:ssä kerrot millainen koulutus sinulla on, ja millaista työtä olet tehnyt aikaisemmin.

Vaihe 4: Jos sinut kutsutaan työhaastatteluun, ota selvää, onko haastattelu etäyhteydellä vai kasvotusten. Tuo mukanaasi CV, saavu ajoissa paikalle ja pukeudu siististi. Muista, että edustat itseäsi. Haastattelussa sovitaan, kuinka monta tuntia työskentelet viikossa, ja millaista palkkaa sinulle maksetaan.

Sinut kutsutaan työhaastatteluun joko kasvotusten tai tietokoneen välityksellä. Tuo haastatteluun CV, pukeudu siististi ja saavu paikalle ajoissa. Haastattelussa sovit työnantajan kanssa työajoista ja palkasta.

Vaihe 5: Jos saat työpaikan, sinun tulee allekirjoittaa kirjallinen sopimus – perehdy sopimukseen huolellisesti. Saadaksesi kokonaista palkkaa, sinun tulee toimittaa työnantajalle verokortti. Verokortissa näkyy, kuinka paljon veroa maksat palkasta, mille tilille palkka maksetaan. Palkanmaksua varten tarvitset kansainvälisen tilinumeron (IBAN).

Jos saat työpaikan, perehdy sopimukseen huolella ja allekirjoita kirjallinen sopimus. Lähetä työnantajalle verokortti ja tilinumero, palkanmaksua varten.

Vaihe 6: Ilmoita kaikki taloudelliset muutokset Kelaan, sillä ne vaikuttavat tukien määrään. Palkka saattaa pienentää esimerkiksi toimeentulotuen ja asumistuen määrää. Työttömyysetu poistuu, kun olet saanut työpaikan.

Tulosi vaikuttavat saamiisi tukiin, joten ilmoita kaikki muutokset Kelaan ja TE-toimistoon, ettei tule ylimääräisiä laskuja yllätyksenä.

Linkkejä:

Tietoa tilapäisestä suojelusta: <https://migri.fi/uk/vasi-persi-kroki-koli-vi-priihali-do-finlandii-z-ukraini>

Hakeudu TE-toimiston asiakkaaksi: <https://toimistot.te-palvelut.fi/ukraina/tyonhakijaksi-ilmoittautuminen-ja-tyonhaku-suomessa>

Kelan sivut: <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/selkosuomi>

Verokortti: https://www.vero.fi/en/other_language/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%D0%B9-ukrainaksi/

Ваш гід по Фінляндії (infofinland.fi)

<https://pixabay.com/service/terms/> videossa käytetyt kuvat

Oppaan linkki

Video löytyy YouTubesta linkillä: https://www.youtube.com/watch?v=8puzIU0Vk_Y